

**YÜKSEK ÖĞRETİM VE BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR BAKANLIĞI
SELAHADDİN ÜNİVERSİTESİ
DİLLER FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ BÖLÜMÜ**

**TÜRKMENCE – TÜRKÇE – KÜRTÇE (SORANI AĞZI)
KARŞILAŞTIRMALI - AÇIKLAMALI LÜGAT
HAZIRLAMA DENEMESİ**

**HAZIRLAYAN
Kosret Bapir MAĞDİD**

**DANIŞMAN
Dr. Zeynel POLAT**

ERBİL 2013

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	II
ARAŞTIRMADA KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	III
KISALTMALAR.....	V
LÜGAT.....	1
SONUÇ.....	66
KAYNAKÇA.....	67

Özet

Bu çalışma Irak Türkmencesi Türkiye Türkçesi ve Kürtçe (Sorani Ağzı) olmak üzere üç dilde karşılaştırmalı bir sözlük olarak hazırlanmıştır. Madde başı olarak seçilen sözcükler Irak Türkmencesine ait olup daha çok günlük dilde yer alan kelime ve kelime grupları alınmıştır. Sözcüklerin karşısında önce Türkiye Türkçesindeki daha sonra da Kürtçedeki karşılığı verilmiştir. Sözcüklerin karşılıkları yer yer kelime kelime çoğunlukla da açıklama şeklindedir. Madde başı sözcükler Irak Türkmencesinde yaşanan kelimeler olup çoğunlukla halk dilinden alınmıştır. Ayrıca edebî dilden alınan kelimelere de yer verilmiştir. Bir Türk dili olan Irak Türkmencesine ait kelimeler elbete Latin alfabesiyle yazılmış, ancak Latin alfabetesinin özellikle Arapçadan alınma sözcüklerdeki bir çok sesi karşılamaması nedeniyle transkripsiyona gidilmiştir. Kelimelerin Türkiye Türkçesindeki karşılıkları verilirken başta TDK'nın olmak üzere pek çok mütəber kişi ve kurumun tarama, derleme ve genel Türkçe sözlükleri esas alınmıştır. Osmanlıcaya veya herhangi özel alana ait sözcük ve terimler için de yaklaşık 20 karşılaştırmalı sözlükten, bunun yanında Osmanlıca ve terim sözlüklerinden de yararlanılmıştır. Çalışmamda sonsuz destek ve yardımlarını gördüğüm danışman hocam Zeynel Polat'a, bölümümüzde alanlarında çok engin olan değerli hocalarım Çoban Hıdır Uluhan'a, Goran Selahaddin'e, Hazım Burhan'a, Salih Uçak'a, Hüsnü Özaltun'a, Kervan Selahaddin'e ve maddî ve manevî desteklerini her zaman benden esirgemeyen aileme, Kürtçe yazılımda bana yardımcı olan Harem İbrahim'e ve Mardin Reşit'e, çalışmam boyunca yanında olan başta Silan Nimet'e, Zeynep Sıddık'a, Kerwan Mirani'ye, Govar İbrahim'e, Şara Halil'e ve tüm sınıf arkadaşımı teşekkürlerimi sunarım.

ARAŞTIRMADA KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

a
â uzun a
'a bulanık a (Arapça : ayn ܂)
b
c
ç
d
e
ë uzun e
é kapalı e
f
g
ğ
h
h̄ art damak h'si (݂)
x
í kısa i (i – i arası)
i
j
k
q art damak k'si (݁)
l
m
n
o
ö
p
r
s
ş
t
u
ü
v çift dudak sesi (Arapça : vav ݃)
y
z

.....
çocuk : çocuk dilinde.

esk. : Eski dilde (Şimdi kullanılmayan sözcük).

kaba : Kaba konuşmada.

~ : Sözcüğün değişik iki şeklini gösteren işaret.

/ : Yerelileri belirten işaret.

{ } : Yerelerde kullanılan sözcük.

KISALTMALAR

Ar.	:	Arapça
Fa.	:	Farsça
Fr.	:	Fransızca
İng.	:	İngilizce
İsp.	:	İspanyolca
İt.	:	İtalyanca
Kür.	:	Kürtçe
Lat.	:	Latince
Rus.	:	Rusça
Urd.	:	Urduca
Yun.	:	Yunanca

IRAK TÜRKMENLERİ YÖRE ADLARI VE KISALTMALARI:

ABBUD KÖYÜ	:	Ab.
ALTUNKÖPRÜ	:	Köp.
AMİRLİ	:	Am.
BASTAMLI KÖYÜ	:	Bast.
BAYAT KÖYLERİ	:	Bay.
BEŞİR KÖYÜ	:	Beş.
BİRAVÇILAR KÖYÜ	:	Birav.
ÇARDAGLI KÖYÜ	:	Çar.
ERBİL	:	Er.
HANEKİN	:	Han.
İMAM ZEYNELABİDİN	:	İm.
KAZIKÖU	:	Kaz.
KERKÜK	:	Kerk.
KİFRİ	:	Kif.
KÜMBETLER	:	Küm.
KARATEPE	:	Kar.
ÖMER MANDAN KÖYÜ	:	Men.
REŞİDİYE	:	Reş.
SELLAMİYE	:	Sel.
TAVUĞ (Dakuk)	:	Tav.
TELLAFER	:	Tel.
TEZEXURMATI	:	Tez.
TIRKALAN	:	Tir.
TİSİN	:	Tis.
TUZXURMATI	:	Tuz.
YÜNÜS PEĞAMBER SEMTİ	:	Yün.
ZENGİLİ KÖYÜ	:	Zeng.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
-------------------------	-------------------------	--

‘âdi	Ar.	Değersiz, aşağılık, bayağı kimse.	كەسى با بەھاۋ ئاست نزم.
‘alemullah	Ar.	Halk, insanlar, Allah’ın mahlukatı.	خەلق، مەۋەتكان، دروستکر او قىكاني يېزدان.
‘amama	Ar.	Hacı ve imamların giydiği baş takkesi ve üzerine sarılan sarık.	جامانقىيەتكە حاجىء ئىمامەتكان لەسەر كلاۋ دەقىيەپسەن.
‘anaç		Çok yavru doğurmuş, yaşılanmış kümes hayvanı.	نادۇلىكى مالى لەقىمەر زانى زۇر ثېر بۇوبىت.
‘ankabut ~‘enkebut	Ar.	Örümcek. Tel.: ‘ankebut.	جالجالۋەكە
‘anqara	Ar.	Gereksiz işler.	ئىشى با مانا.
‘ar	Ar.	1) utanma, utanma duygusu. 2) çirkin, utanılacak şey.	1- شەرم، ھەستى شەرم. 2- ناشيرىن، شىنى شەرم لېڭراو.
‘arabana ~ ‘araba	Ar.	Fayton.	طالىسکە.
‘arlanmağ		Utanıp, kötü işler yapmaktan vazgeçmek.	شەرم كىدەن، وازھىنەن لە ئەتقىجامدانى كارى خىراڭ.
‘asabi	Ar.	Sinirli, çabuk sinirlenen kimse.	تۇرە، كەسىك بە خىر ايى تورقىيەت.
‘âsı olmağ		Borç ödemekten kaçınmak.	خۇ دزىنچىۋە لە دانقۇۋى قىفرز.
‘asman	Fa.	Gök, sema. ¹	ئاسمان، رووى ئاسمان، بؤشابى ئاسمان.
‘avan	Ar.	Sürekli ağlayan, çok hareketli çocuk.	طرىنۈك، مەندالىكى زۇر بە جولە.
‘avce	Ar.	{Tel.} çıkmaz sokak.	كۈلەنى داخراو.
‘azab	Ar.	İşkence, eziyet.	ئەشكەنچە، ئازار.
‘eccî iş		Üzüntülü konu	بابەتىكى خەمناك.
‘ecel gelmeğ		Ecel yaklaşmak, ölüm yakın olmak, ölüm zamanı gelmek.	نېزىك بونقۇۋە لەسەر مەترەت، نېزىك بونقۇۋى مردەن، كاتى ھاتى مەترەت.
‘ecemi	Ar.	Tecrübesiz, toy.	با ئۆزىمۇن، با بەھرە.
‘edim	Ar.	Yok olma, bozulma.	نەقمان، تىكشىكان.
‘ehd ~ ‘ehid	Ar.	Bir işi yapmaya söz verme.	ئەقىماندان بۇ ئەتقىجامى كارىيەك.
‘ekrut	Ar.	Suratsız, sıiska ve gücsüz erkek.	ناشىرىن، كورى زۇر لاۋازو با هېز.
‘eqlü kem	Ar., Fa.	Zeka yeteneği az.	كەم توانسى مىشاك.
‘eqlü qunda		Düşüncesi kit, ebleh kimse.	كەسىكى با عەقلا، كەسىكى هەر قىناس.
‘elem	Ar.	Bayrak.	ئالا.
‘ëlixâni		Eskiden kadınların kullandıkları büyükçe başörtüsü.	سەر ئوشىكى بەقىنە لە كۈندا ئافرۇقان بەكارىيان دەھىنە.

‘ellaf	Ar.	Küçük çapta erzak ve hububat ticareti yapan kimse.	كەسىك بازىرطانى دانقۇيلىق خۇراك بىكەت بە ئىۋانەتىكى بىضۇوك.
‘elleqe	Ar.	Zembil. / Er.: zanbil. Tuz.: ‘allaqa.	زەمبىلە.
‘elve	Ar.	Sebze ya da hububat hali.	بازارى مىوقو دانقۇيىتە.
‘emel		İshal. /Tel.: üreg gétmeğ.	سکضۇون.
‘emel ‘ilacı		İshal ilâci, ishalı durdurulan ilâç.	ضارىشلىرى سکضۇيى، ئەتو ضارىشلىرى سکضۇيى دەققىتىنما.
‘emele	Ar.	‘âmil. Amele, düz işçi, vasıfsız işçi.	كىرىكار، كىرىكارى سادە، كىرىكارى با خاسىت.
‘emmî qızı		Amca kızı.	كىضى مام.
‘emmoğlu		(‘emmî - oğlu) amca oğlu.	كۈرى مام.
‘ene		Eskiden Irak'ta tedavülde olan dört filislik madeni para.	ئارقىتىكى كانزايى ضوار فلسى ئالوطۇركردىن بولۇڭ ئەندىلە عېراق.
‘enne		Annanne.	دایكى دايىك- (داشىرە).
‘entike	İt.	1) şakacı, espiri yapan, güldürücü ve tuhaf söz söyleyen. Kimse. 2) tuhaf, acaip, deňişik (şey, nesne). / Tel.: ‘antike.	1- طالقانىمى، طالقانىكىر، كەسىك فسەتى ئىكتېنىاۋىء نامۇ بىكەت. 2- نامۇ، سەتىر، جىاواز (شت).
‘ereb heleyi		Usulsüz ve düzensiz bir çeşit halay.	جۈريك ھەئىڭىزكە ئارىيە لەسەرخۇزىيە.
‘eri fersh	Ar.	Yer gök.	زقۇء ئاسمان.
‘eşiq bend	Kür.	Omuz hizasından göğüse iki taraftan çengelle tespit edilen, gerdanhığa benzeyen, bir kaç sıradan oluşan dizi altın süslemeli bir çeşit kadın ziynet takısı.	ئاشق بىندى (جۈربىكە لە خىشل، ئافرقىت بؤ جوانى و رازانقۇۋە بەخۇپىتۇ دەتكات).
‘esretene tüm aşiret		Aşiret efradı hepsi birden.	ھەممو تاكىكانى عەشيرقىت.
‘eşşim eşek		Acemi eşek. (Ar.: “geşim” den).	كەمرى كىيى.
‘ete bâci		Bir tür çocuk oyunu.	جۈرە يارىيىكى مەنلاانە.
‘eynek	Ar.	’ayn: göz. Gözlük.	ضاوبىكە.
‘eze müze ~ ‘eze nüze		İvırzıvır, öteberi, yaramayan eşyalar.	ئاش ئىشىش، كەتل ئىشلى با كەتل.
‘ezimli		Kararlı.	برىاردۇر.
‘eziz	Ar.	Değerli, sevilen.	بىقىز، خۇشمۇيىت.
‘ırze toxinmağ		Tecavüz etmek, ırza geçmek.	ستەنپىتى كىردىن، دەقىت درىذى كىردىن.

'isqa ~ isqa	Verem hastalığı, tüberküloz.	نەخۇشى و قرقىم، سېل.
'isyan étmeg	Ayaklanmak.	سەرەتلىدان.
'itab Ar.	Sitem.	زۇردارى.
'uqba	Mağrur, ukala, kendini beğenmiş kimse.	خۇبىزل زان، كەسىك راي لەخۇبىت.

¹ ETİK, Arif, Farsça – Türkçe Lügat, Salah Bilici Kitabevi Yayıncıları, İstanbul 1968, s. 11.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Âbir ~ âbir aya Fa.	Âb-i ru. Haysiyet, yüzsuyu, saygı, onur.	شەرق، ئابروو، رىز، شانازى.
Âbir aparmağ	Şiddetle kınamak, rezil etmek, onur lekelemek.	بەقۇندى لەكتىدار كىرىن، رىسواكىرن، رىز لە كەداركىرىن.
Abraj {Tel.}	Sağlıklı, yüzünden kan fişkiran insan.	تەندرۇست، مەۋە ئەتكەن لە دەمء ضاوى بىتكىت.
Ac göz	Obur, gözü doymayan kimse.	زۇرخۇر، كەسىكى ضاوا بىرسى.
Âcuğ ~ âcığ	Hiddet, gazap, öfke, üzüntü./Er. Sıxılamğ. Han., Kif., Tuz.: âcığ	رق، سزا، دلتەنطى.

Âcuğlanmağ	Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek.	تۇرە بۇون، تۈران، رق ھەستان.	
Âcuğ yémeğ	Üzülmek./Tel. Sixılmağ, gehirlenmeğ.	تۇورە بۇون.	
Adam sarrâfı	İnsanları iyice tanıyan, iyi ve kötü insanı belirleyebilen kimse.	مۇزىكەكان باش بىناسا، كەسىك مۇزىك باش ئەرات لەيەكتىرى جىاباكتەۋە.	
Ad qoşmağ	Birisine sevmediği bir isim ya da lakap yakıştırmak.	ضوانىنى يەكىك بەقاوىيڭ يان نازناؤيڭ كە ئەتو كەسە حەزى ئا ئەكتە.	
Âğız bozmağ	Sövmek, küfretmek.	تۇورقۇون، جىئىدان.	
Âğuz	Yeni doğum yapmış koyunun ilk üç günde verdiği süt.	ئەتو شېرەتى كە مەترى تازە زاو لە سا رۇذى يەكتەم دىقىدات.	
Âgzına bir çop qoymamağ	Hiç bir şey yememek.	نەخواردىنى هيض شىتىك.	
Ahbab	Ar.	Dost, tanıdık. <i>Olar bizim ahbabımızdır:</i> Onlar bizim ahbabımızdır.	دؤست، ناسياو. (ئەوان ناسياوى ئىمەن)
Âxırında	Sonunda. <i>axırında gelebildim:</i> Nihayet gelebildim.	لە كۆتايىدا. (لە كۆتايىدا توانيم بىم).	
Axsırmağ	Hapşırmak. / Kif., Tis., Tuz.: âsqırmağ.	ئىذمىن.	
Axur	Hayvanların barındıkları yer, ahır, ağıl. / Er., Tuz.: axır.	شويىنى حەوانەتى ئادىلا، تەقىلە.	
Alavand olmağ	Alabora olmak.	نۇرم بۇون.	
Alluça ~ 'ellüçe	Küçük ekşi erik. / Er.: turuş eruç. Tel.: alluç.	ھەڭلۈزى بىضۇكى تىرش.	
Alvérici	Tüccar.	بازرطان.	
Araçlanmağ	Ayrılmak.	جيابۇوننمەرە.	
Aramsızlığ	Sabırsızlık.	با ئارامى.	
Arvad almağ	Evlenmek (erkek için).	ذن هيئان.	
Aspap asmağ	Çamaşırı ipe sermek.	جل ھەڭلۈسین بەتتەت.	
Aş étmeğ	Yemek pişirmek.	خواردن سازىردن.	
Âşına	Fa.	ئاشنا، دؤست.	
Ataş bahâsı	Çok pahalı. <i>Bazarda mallar ataş bahası (r).</i>	زۇر طران. (كەتلە ثقل لە بازاردا زۇر طرانە.)	
Ataş kimin	Çok hareketli, cin gibi, yaramaz.	زۇر بە جولە، وەتكو جن، نائەستىد.	
Âtquyruğu yağış	Şiddetli yağmur. / Er.: qamçı boy yağış. Kif., Tuz.: qêtir quyruğı (qetir: katır). Tel.: mızne	بارانى بەخور	

		Ar. atquyruğu yağmağ yağmur şiddetli ve çok yağmak.	
Atmağ		Yalan söylemek, abartmalı konuşmak.	درؤکردن، قسّتکردنی رابواردن.
Avadan	Fa.	Bayındır, mamur.	ئاوقدان، بونيات کراو.
Avaza	Fa.	Söylenti. /Tel.: di‘âya, îşa‘â Ar.	طوتراو، روایت.
Ayağ açılmağ		Geleneklere göre, gelin düğünden bir hafta sonra baba evine ilk defa gitmek.	بە ئىي داب ئەنلىكتىكان، كاتىك بولك ھەفتەتىك دواى شوکردىنى بۇ يەكتەم جار دەضىيەتە بۇ مالى باوكى.
Ayağına düşmeğ		Yalvarmak.	ئارانقۇرۇ.
Ayaz		Bulutsuz ve açık hava.	ھەتواي ئاكء باھەتۈر.
Âylanmağ		Aptallaşmak.	خۇ طىلە كردن.
Ayrd etmeğ		Fark etmek, farkında olmak, bilmek, anlamak.	جيمازى كردن، هەقىست كردن، زانىن، تىيطەيشتن.
Ayatmağ		Anlatmak.	تىيطەياندن.
Azad	Fa.	Serbest, özgür. / Tel.: hur Ar., serbest Fa.	سەرىپەست، ئازاد.
Azad étmeğ		Serbest bırakmak, salıvermek.	ئازادىرىكىن، ئازادى ئىدان.
Azad olmağ		Serbest olmak, salıverilmek, kurtulmak.	سەرىپەست بۇون، ئازادى ئىدران، دەربازبۇون.
Azan vérmeğ ~ azan çekmeğ ~ azan oxımağ		Ezan okumak.	بانطدان.
Azar	Kür.	Hastalık.	نەخۇشى.
Az ‘ecci		Acımsı. / Tel.: kekre.	تىذى.
Âzdırmağ		İkna etmek, aldatmak, aldataрак ikna etmek, doğru yoldan çıkarmak, baştan çıkarmak.	رازى كردن، فريودان، بەقىريو رازى كردن، دەرضوانىن لە رېيڭىزلىرىست، دەرضوانىن لە سەرقەتاۋە.
Azmağ		Taşkınlıkta ileri gitmek, kudurmak, azmak.	بەقزۇر بەرقۇ ئىشىضۇن، ھاربۇون، ھەللىضۇن.

² SAMÎ, Şamsettin, Kâmûs-ı Türkî, Cagrı Yayınları, İstanbul 1978.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağızı)
Bab Ar.	Bölüm, sınıf. Fa: uygun, yaraşan deng, uygun, akran, sınıf.	بَقْش، ثُول، طونجاو، هاونا.
Babâsı çıxmağ	Çok zorluklar çekmek, yorgunluktan bitkin hale gelmek.	زُور زَحْمَةٍ بِينِين، كَمْوَنْ لَه ماندویتیدا.
Bacala	Yeni doğan çocukların bacağında görülen bir tür hastalık.	جُؤَرَةٌ خُوشِيَّةٌ لَه قاضِي مَنَدَالِي تازَّةٌ لَه دَايِك بُوو دَفَرَدَكَتوأ.
Badamça	Taze badem.	بادههى تازة.
Bağ evi	Ciftlikte yapılan portatif ev, yazlık ev.	ئُقْو خانووانَةِ بَدار لَه كِيَاطَةَ كَان دروست دَمَكَرَا، خانووی هاوینَة.
Bâğı esk.	Serkeş, çete, eşkiya.	سَتَرَكَمَش، رِيَطَر.
Baxt Fa.	Talih, ikbal, şans, baht.	بَهَخت، ئِيقَبَال، شَانس.
Baxtı açılmağ	Kız evlenmek, kız koca bulmak. <i>Qonşı qızının bâxtı açıldı:</i> Komşu kızı koca buldu.	شُوكَرَدَنِي كَضْ، دُوزِينَهَةِي مِيرَد.
Balalamağ	Kedi köpek gibi hayvanlar birden fazla	ئاذْفَلَةَ كَانِي وَنَكُو سَهَطَ، شِيلَةَ لَه بَيَضُوِيَّةَك زِيَاتِرِي بِيآ، زَان.

		yavru doğurmak, yavrulamak.	
Balamurt		Yaprakları çok acı, eskiden ilaç olarak kullanılan bir yabani bitki.	جُؤرَة طِيَاكى كِيَوِى تالَة طَلَّاكَانى زُؤرْ تِيَّذَة كُؤنَدَا وَنَكُو دَقَرْمَان بَهَكار هاتُووا.
Balx	Kür.	Su kaynatılan kaplarda biriken kireç tabakası ya da tortusu.	ئَقْوَضِينَة طَهَضَقَيَّة يَاخُود بَلْغَقَيَّة كَة بَقْنِيرَى ئَقْوَقَانَقَو دَقَقَسِيَّت نَأْويَان تِيَّدَا دَكَوْلِينَرَبَّت.
Balla		Küme, bir ceviz miktarı nesne.	دَقَسَنَة، بَقْقَبَارَة طَوِيزِيَّك شَت.
Bar		Kere, defa, sıra. <i>Bu işi üç bar yaptım.</i>	كَفَرْقَت، جَار، رِيز.
Baray	esk.	Razi olma, onay verme.	رَازِى بُونَن، رِيَتِيرَان.
Barcil		Meyve veren ağaç.	دارِيَّك مِيَوَة بَدَات.
Barxana	esk. Fa.	Grup, takım, küçük kervan.	طَرَوْث، تَاقَم، كَاروَانِي بَضُوك.
Barmağ díşlemeğ		Yapılan işe pişman olmak.	ثَقَشِيمَان بُونَقَو لَقْوَ كَارَة ة بَقْجَامَدَرَوَة.
Barixn bârix		Bâri, hiç olmazsa.	هَقْرَ هِيَضْ نَقْبَا، هِيَضْ نَقْبَا.
Basabas		(basa - bas) dopdolu, tıka basa.	ثَرَوْثَر، زُؤرْ ثَر
Basit	Ar.	Kolay.	سَانَ، ئَاسَانَ.
Basma		Nakış.	نَأْخَشَ.
Başabaş		1) eşit, tam, yeterli miktarda. 2) baştan başa.	1- يَكْسَان، تَقْوَاو، ئَاسَتَى تَقْوَاو. 2- سَقْرَاوْسَقْرَ.
Başa göt		Ters, başaşağı.	ثَيَضَّوَانَة، سَقْرَقَو نَوْورَ.
Başa qaxmağ		Yapılan iyiliği hatırlamak, yüze vurmak.	بَيْرَكَةُونَقَوَة ة بَقْوَ ضَاكَقَيَّة بَقْجَامَدَرَوَة، بَقْرَوَو دَادَان.
Başbağ		Havlu.	خَاوَلِي.
Baş bir étmeğ		Kadın, bir erkekle yasak aşk yaşamak.	ئَافَرْقَت، لَقَطَة لَا كُورِيَّك خُوشَوْيِشْتِي قَهَدَة غَلَقَرَ او بَكْمَن.
Baş çanağı		Kafa taşı.	تَوْقَى سَقْرَ.
Baş çekmeğ		Liderlik yapmak.	سَقْرَكَرْدَيَّتِي كَرْدَن.
Baş göz olmağ		Evlenmek.	هَاوَسْقَرْطِيرِي بَقْجَامَدَان.
Bâşı sığağ		Çabuk öfkelenen insan.	مَرْؤُظِيَّك بَة خَيَّرَايِي تَوْرَة بَيَّت.
Batran	Ar.	Allah'ın vermiş olduğu nimeti hafiften alan, nimete küfreden kimse.	بَة كَمْ وَقَرْطَرَتِي بَهَخَشَشَكَانِي خُودَاي طَقَوْرَة، كَشَسِيَّك جَنِيَّو بَة بَهَخَشَشَكَانِي بَدَات.
Bâvil ~ bâvul	İt.	Büyük çanta, bavul. / Tav.: bâvul.	جانَتَاي طَقَوْرَة، باول.
Baynamağ		Horoz ötmeğ. / Er.: bannamağ.	قرْقَانِدَنِي كَلَّاهَشِيرَ.
Bayramgötí		(bayram göti) bayram günlerinden sonraki ilk	يَهَكَم رُوزِي دَوَى رُوزِكَانِي جَهَنَنَ.

		bir gün.	
Bayramlığ		Bayramlarda çocuklara verilen para.	ئەقو شارقىيە لە جەذنەكەندا دەرىيەت بە مەنالەكان.
Baz Ar.		Bir tür av kuşu, doğan.	جۈریكى بالندىتىھە، باز.
Béce		Çocuk, yavru.	مەنالا، بىضۇو.
Béd Fa.		Kötü görüntüülü, çirkin.	خېيالاً خرات، ناشيرين.
Bédbaxt Fa.		(béd - baxt) mutsuz, talihsiz.	با ئومىد، با بهت.
Béd beşer Fa. Ar.		Kötü görüntüülü, huysuz, kötü insan.	خېيالاً خرات، با سروشت، مرؤظى خرات.
Bedel Ar.		Kısa süre askerlik yapabilmek için devlete ödenen para.	ئەقو شارقىيە دەرىيەت بە دەولەت لە بىرى ئەنچامى ئەركى سەربازى بۇ ماۋىتىھەكى كەم.
Bedën		{Tis.} yünden yapılmış bir çeşit gömlek.	جۇرە كراسىكە لە خورى دروست كراوا.
Béd hal Fa. Ar.		Ölüm yatağında olan, ağır hasta.	ئەمۇتىھە لەتتاو ئىختەفى مەرطابا، نەخۇشىتىكى طران.
Béd reng Ar.		Renksiz, mat, solgun renk.	با رقت، مات، رقتى زىزدابى.
Bégana Fa.		Bígana. Bildik olmayan, yabancى, yad.	نەقانسراو، بىيغانە، تاراوطة.
Behir Ar.		Deniz.	دەرىيا.
Bëkinmeg esk.		İnat etmek, direnmek.	كەللەرقى كردن، ئىدەاطىرى كردن.
Bekre Ar.		Makara, masura.	خۈلۈكە، بەكىرە.
Belem Kür.		1)Uzunca tabak. 2) sandal, kayık.	1- قاشى درىز. 2- سەندال، بىڭەمۈشكە.
Berqiye Ar.		Telegraf.	تىڭىلەطراف.
Bermil Ar.		Silindir şeklinde fiçı, su, gaz varılı.	بىقىلىي شىۋة لولىتى ئاورو طاز.
Bilof Ing.		Hile.	فېلأ.
Büyü³		Din dışı dua ve hareketlerle ruh üzerinde etki yapmaya denir. Çeşitli türlerde yapılr: Tütsü, muska, tilsim, cadılık vs. gibi.	جادو، بەتو دوغاو جو لانەوانە دەقطۇرىت لە دەرقۇتىھە ئائىن كارىپەتلىك لەسەفر رۇح هەتىھە. وەتكو: فال، نوشىتە، تىلىسىم، جادو.

³ Cebecioğlu, Ethem, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, www.turklib.com.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Cab cab esk.	Kuyudan su çıkarmak için kullanılan ahşaptan yapılmış bir aygit (bu sözcük Beyat köylerinde hala kullanılmaktadır.)	سقّتیکی لەدار دروستنراوە بەكاردیت بؤ ئاو دەرھینان لەبیر. (ئۇ وشەیە تا ئىستا لە لادیکانى بېقیات بەكاردیت).
Câdî	1) muska, kötü amçla kullanılan büyү. 2) açık göz,becerekli. <i>Bu adam çox câdîdi(r): Bu adam çok açık gözdür.</i>	1- نوشته، ئۇ جادوی بة ئامانجى خراث بەتكاردا. 2- ضاوكراوة، کارزانى. (ئۇ شىلاۋە زۇر ضاوكراوچىة).
Câdî etmeg̊	Birine kötü amaçla büyü yapmak.	جادو كردن لە يەتكىك بة مەبېقىسى خراثە.
Câdîkâr	Büyücü.	جادوکەر.
Câdî yazan	Muskacı, para karşılığında muska yazan kimse.	نوشتەکەر، كەسيك نوشته بنوسىت بەرامبەر بة ثارە.
Cağlama	Sağlam olmayan, baştan savma, gelişigüzel yapılan iş.	نا تقدروست، لە كۈلأ خۇ كردىنۋە. ئۇ كارەتى سترقاڭەتى لە جوانى ئەندام دەرىت.
Câhil Ar.	1) delikanlı, genç. 2) bilgisiz, toy çocuk.	1- خوئىن طقىرم، طقىچ. 2- بازىنارى، مەنالى با ئەقزمون.
Calanmağ	Serpilmek, dökülmek (sıvı).	طەشەكىردن، ثرذاندن (ئاوا).
Cama't Ar.	Topluluk.	كۈمەلائى خەلق.
Camadâní	Milli giysilerle kullanılan, takke üzerinden başa sarılan beyaz zemin üzerinde siyah beneklerle çizgili geleneksel erkek başörtüsü. / Tel.: camadan.	جوڭە جامانىتىكى شىاوانچىتە كە پەسقەر كلاۋىكە لەسقەر دەقايىنېتە خالى رىشى پەسقەر قوماشى سەتىيەرچىتە لەقطەلە جەلء بەرطى مېللى لەسقەر دەكىرىت. جامانە.
Canâbı-hak Ar.	Tanrı, Allah.	خوداوجىد، خودا.
Canâ çekmeğ	Bir nesnenin sıvayı içine	ماددىتىكە شىلە بۇ خۇي رادقىيىشا،

	çekmesi, soğurmak.	وشك دفكات.
Cana qiemeğ	Öldürmek.	کوشن.
Cana salmağ	Kışkırtmak.	هارکردن.
Cana sinmeğ	Hoşnutluk duymak.	بیستى قىسى خوش.
Can hevlí	Telaş, ölüm korkusundan doğan güçlü bir tepki.	ثذارة، رفقارىكى بة هېزە لە ترسى مردن دېئە ئار او.
Canı çıxmağ	1) can cehennem olmak. 2) bir iş yaparken aşırı meşakkatlar çekerek normalin üstünde yorulmak. <i>Câniç çıxsın:</i> Müstahakın olsun.	1- طيان بون بة جەھتنەم. 2- زىاد لە ئۇيىست ماندو و بون لەكتى ئەتجامدانى كاريڭ.
Canı gidişmeğ	Kaşınmak, kavgaya bahane aramak, kendi aleyhinde olan bir şey sebebiyet vermek.	خوران، بىانوو طرتن بۇ شقىر، هۇكاردان بۇ شىنىك كە لە بىرذوقىدى خۇئدا بىت.
Câni qeyyim	Vücudu sağlam, çabuk hastalanmayan kimse.	لەش تىندروست، كەسىك بة خىرايى نەخوش نەكتۇا.
Câniña girgi düşmeğ	Bir konuda şüpheye kapılmak, tedirgin olmak.	كەوتتە طومان لە بايقتىك، دوو دلا بوون.
Câniña salmağ	Tahrik etmek, birini başka birinin üzerine saldırmaya teşvik etmek.	هاندان، كەسىك واى لى بىرىت ئەلامارى كەسى بىر امىقىرى بىات.
Canına zehir étmeğ	Bezdirmek, birinin huzurlu ortamını bozmak.	بىزازىردن، ئىكdanى ئارامى كەسىك.
Cânını yândırmağ	Zulmetmek, eziyet etmek.	زولم كردن، ئازارдан.
Câniñnan can qopmağ	Hamile kadın çocuğunu doğurmak.	ئافرۇتى دووطيان مندالى بىا.
Câris ~ Câris melemet	Birisinin kusur ya da yanlışlıklarını başkalarına yaymaktan zevk alan kimse, yaygaracı.	ضيئە و قرطتن لە بلاۋ كىرنەۋى كەمء كورىء ھەلتەنلىكىسىنى تر، زەمكەن.
Cârlıq	Âleme rüsva olma.	ريسوابون لاى خەلق.
Câtıra Kür.	Bazı yemekler içinde kullanılan, bir dağ bitkisi.	طزو طباییكى شاخاوية لە ناو هەندىيە خواردن بەكاردا.
Céb kesen	Yankesici	بىرلەك بىر.
cel'ut Ar.	Açıköz.	ضاوا كراوة.
Celeb ~ celep Ar.	Hayvan ticareti yapan kimse.	كەسىك بازرطانى ئادەلأ بکات.
Celhe	Su taşımakta kullanılan ufak testi.	سەتلىكى بىصوكة ئاوى تىدەكرىت.
Cenger	Eskiden kullanılan bir çeşit	جۇرە قوماشىكە لە كۈندا

		kumas.	بەكارهاتوو.
Cerbeze	Fa.	Corboze. 1) yetenekli. 2) açıkgöz, kurnaz.	1- بەتوانى. 2- ضاوا كراوة، فىلباز.
Cerde	Ar.	Yol kesici, eşkiye.	ريپطر، دزى كردن.
Cerd olmağ		Eğitilmek.	ئىتلىقىاندن.
Cerre	Ar.	Su taşımak için kullanılan ağızı dar, karını şişkin toprak kap. / Tuz.: cere.	كۈنچىيەكى ساك قەلەمۇ سەر تىسکە، بەكاردېت بؤ طاستىقى ئاو.
Cévde		1) su tulumu. 2) bir tulum miktarınca su.	1- بؤرى ئاو. 2- ئاو بە قەبارە دىز قىقاڭ.
Ceyş	Ar.	Ordu.	سوڭا.
Cez		Samanı alınmış tahıl yiğini.	خىشىتە ئانقۇيىتە بە كاكر او.
Cümriq		Tırmık.	درەنگ.
Cırbil		Yoğurt, soğan ve yumurta ile yapılan pirinç çorbası. / Kif., Tav. Curbul.	شۇرۇبایى برنج بە ماستە ئىيازو ھىلەكە دروست دەكريت.
Circir		Orakböceği, Ağustos böceği.	مېرۆولە ئى طېتىر (جىك جىكە).
Cırıt qavmağ		Atla dört nala gitmek.	ضوار نالە كردن بە ئىست.
Cirt firt	Kür.	Patavatsız, olur olmaz. Ne bele cirt firt gelisen bura: Ne böyle olur olmaz geliyorsun buraya.	جرت ئە فرت، دېنى نابى.
Cibliyet	Ar.	Yaratılış, tabiat.	بەدىيەنراو، سروشت.
Cici		Çocuk. Küçük, güzel, tathlı.	بىشكۈلە، جوان، شيرين.
Cifriqi çıxmağ		1) yıpranmak (eşya için). 2) çok yorulmak, tadi kaçmak.	1- ئىترت بۇون (بۇشت). 2- زعر ماندوو بۇون، با تامى.
Cifte		Tekme. (hayvan için)	لوشە، جووتة هاوېشتن.
Cinnetgettirmeg		Delirmek.	شىيەت بۇون.
Cummétmeğ		Gizlemek, saklamak, bilinmeyen bir yere saklamak.	شارىنەۋە، ئاراسىن، ئاراسىن لە شويىنىكى نىزانراو.
Cunbut		Gonca. Henüz açılmamış veya açılmak üzere olan çiçek, tomurcuk ⁴ .	خونضە.
Cütkâr	Kür.	Çiftçi, tarlada çalışan işçi, çiflik işçisi. / Çar.: cütker.	جوتىيار، كريكار لە كىلەطەدا كار بىكتا، كريكارى كىلەتە.

⁴ Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1998.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Çabalamağ	1)kimildamak, hareket etmek. 2)uğraşmak.	1- جولة، جولەكردن. 2- خەرىك بۇون.
Çağırıcı	Ses sanatkari.	هونقىرمىندى دەقط.
Çaxar	Şiddetli ağrı, acı, elem.	ئىشى توند، ئازار.
Çaxçur	Kimi kuşların ayağında bulunan tüyler.	ئەم توکتى بە قاضى هەندىدە لە بالىدەكانقۇقىيە.
Çaxçurlu	Bir tür evcil güvercin.	جۈرە كۆنلىكى مالى.
Çaxma	Eskiden kullanılan bir çeşit kumaş.	جۈرە قوماشىكە لە كۈندا بەكار ھاتوو.
Çaqaçaq	Lüzumsuz yere tartışma, yüksес sesle tartışma.	طفتوطۇرى با سوود، طفتۇطۇركىن بە دەقطى بەرز.
Çâqır	Birden fazla çeşitli oluşan içki, kokteyl.	خواردىقا لە جۈريك زىياتر با، كۈكتىل.
Çaqla	Kaba. Şaşı, gözü şaşı olan.	سەر سورمان، ضاۋ ئېبلەق بۇون.
Çalavânlığ	{Küm.} işçilik.	كىرىكارى.
Çâmira bulanmağ	Eskiden, geleneklere göre yakını ölen kimsenin baş ve omuzlarına çamur sürmek.	لە كۈندا، بېتىي دابە نەرىيەتكان قورىشوان بە مردىنى كەسىكى نزىك.
Çâmırlanmağ	1) (birisinin) üstüne çamur sıçramak. 2) affallanmak, sersemleşmek.	1- بەركەتوتنى ثروشكى قور بە كەسىك 2- حەتەسان، هاربۇون.
Çanağ	Ağaç ya da madenden yapılmış kap.	ئەم قائەنى لە دار ياخود كانزا دروست كرا بىت.
Çandavillîğ	Fazla girişmek, fazla dolaşmak.	زياتر ضۇونەنقاو، زىياتر طەران.
Çap	Çocuk. Alkış. <i>Cappéle bâxum oğlum</i> : Alkışla bakayım oğlum.	ضەئەلة.
Çapar	Çalı ile yapılmış bağ ya da bahçe çiti.	ثەقى لە دوقۇن دروستكراو ياخود ئەردىنى باخضە.
Çâpxın çalmağ	1) alkışlamak. 2) el cirparak tempo tutmak. / Er.: çapla calmağ. Tel.: çeppix calmağ.	1- ضەئەلة لىدان. 2- خىرايى (مؤسيقا) ئەنچامدان بەشىاكىشان.
Çapmağ	Uğraşmak, çaba harcamak, koşturmak.	خەرىك بۇون، هەولەدان، راكة راک.
Çarx Kür.	Kuyudan su almak için kullanılan dolap.	ئەم بەكىقىيە بؤ ئاو دەرھىنان لەغىر بەكاردا.
Çar na çar Fa.	İster istemez.	ضار ناصار.

Çarpaya	Fa.	Karyola.	قفر قویله.
Çâtişmağ		Köpekler çiftleşmek.	جوتبونى سەط.
Çatlanquç		Kıvılçım.	ششكى ئاطر.
Çatma qas		Birbirine bitişik kaş.	برؤى تىكەلأ.
Çay dâşı		İri çakıl. (daş: taş)	بقردى طقورا.
Çayxana quşu		Vaktinin çوغunu kahvehanelerde geçiren kişi.	كمسيك زوربةى كاتىكانى لە قاوقخانة بېسىر بېرىت.
Çebbolmağ		(çeb - olmak) azarlanarak susmak.	با دقطن بۇون بە تەرىق بۇونقا.
Çeç	Kür.	Çocuk. El.	دەشت.
Çekerek tutmağ		Uzak kalmak, kendini birisinden uzak tutmak.	دوور مانقا، خۇ بەدوور طرتىن لە كمسيك.
Çekilmeğ		Tartılmak.	كىشان.
Çelenk		Uzun kuş tüyü.	ئەقىرى درېزى بالندە.
Çelepele		1) aceleci ancak sakat iş yapan kimse. 2) özensiz kimse.	1- كمسيك ثقلة بكتء ئيشەكتەي ناتقاوا بىت. 2- كمسيكى كەمنەر خەتم.
Çelüm		Kuvvet, güç.	ھىز ، توانا.
Çem	Kür.	Orman, ormanlık.	دارستان، دارستانى.
Çemçe	Kür.	1) kepçe. 2) taşların arasını harçla doldurmaya yarayan alet.	1- ضەمضة. 2- نامىرىكە بۇڭ ئىركىنچەنى نىوانى بەردىغان بە تىكەلەتى ضىمىنقاڭ قوم سودى لى و قىدەخپىرىت.
Çemçilemeg		Yanıp sönmek.	سوتان ئادەر كانقا.
Çerxfelek ~ çerfelek		Döner dolap. / Tuz.: çerfelek.	ضەرخ ئە فەتلەك.
Céste	Fa.	Yiyecek, nevâle; yem; çeşni, meze; balık yemi⁵.	خواردن، مەۋزە، خۇراكى ماسى.
Çetrefil		Zor, karışık (iş ya da durum).	زەھىمەت، تىكەلأ (كار ياخود بارودۇخ)
Çevirke qırmağ		Çerez yemek.	ضەرقرات خواردن.
Çıqnama		Kargaşa, tedirginlik.	قەرقەشە، دودلى.
Çılfiray	İng.	Sote.	ضالفاوا.
Çimçar		Korkak, kararsız, vesveli.	ترسۈلۈك، با قىرار، طوماناوى.
Çimdírmeg		1) yüzdürmek. 2) firçalamak, firça atmak, azarlamak.	1- مەقلە ئا كىرن. 2- فلۇڭلىدان، فلۇنە ھاوىشتن، سوكاپتى ئا كىرن.
Çimmeğ		1) yüzmek. 2) duş almak.	1- مەقلەكىرن. 2- خۇشووشتن.
Çibin		Sinek.	مېش.
Çiglenmeg		Endişelenmek, bir konuda endişe duymak, şüphelenmek.	بىر لىكىردىقا، خەتم خواردن لە باباقتىك. طومان كىرن.
Çimcimeğ		İçin için sizlamak.	ناخ ئىزازار.

Çincig otırmağ	Çörmek.	ضييىشكەردن.
Çinçini	Benekli, noktalı.	بەخالاً، بەنوقتة.
Çöl berya	Boş ve geniş arazi.	زەۋىء زارى فراوان ئەبتىالاً.
Çuğutma tutmağ	Titretme başlamak.	دەست بېلىرىزىن كردن.
Çürümüş	Ölmüş, solmuş.	مردوو، سىس بۇو.

5

KANAR, Mehmet, Büyük Farsça – Tüürkçe Sözlük, Şirin Yaynevi, Tehran 1996.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
da‘câni ~ de‘cêlî	Kaba. Biçimsiz, uyumsuz.	بَا شِيَوَة، نَهْطُونْجَاوِى
Dad étmeğ	Yakınmak, haykırışlı şikâyet etmek, feryad etmek.	كُرُوزَانْتَوَة، سَكَالَاكِرَدَنْ بَهْهَاوَار، هَاوَارَكِرَدَنْ
Dağlamağ	Birisine büyük zarar vermek, birinin büyük üzüntüsüne neden olmak.	نَيْطَقِيَانْدَنِي زِيَانِي طَفُورَة بَهْ كَمْسِيَك، بُووْنَة هُؤْكَارِي طَفُورَة يَكِيك.
Dal	1) ağaçın gövdesinden ayrılan kollardan her biri. 2) sırt. 3) arka.	هَمَمُو رَئُو لَفَانَةِ لَهْ قَنْدِي دَار (1) جِيادَقَبَنْمَة 2) شَشْت. (3) دَوَا (2)
Dalanmağ ~ dalaşmağ	1) amaçsız ve gelişî güzel gezinmek. 2) telaşla dolaşmak.	طَقْرَانِءُ سورَانِيَكِي خُوشِءَ بَا (1) بَلَامَاج 2) طَقْرَانِي بَهْ ثَثَلَة
Dammağ	Yanıp tutuşma, çok arzu etme.	سوَتَانِءُ بَرْدَان، زُورِ بَلَارْقَرُو وَكَرَدَنْ
Dangur dungur	Gürültü.	دَقْطَة دَقْط
Darağacı	(dar - ağacı) idam sehpası.	مَيْزِي سِيدَارَة.
Dârı	Mısır, mısır tanesi. / Tav., Tuz.: darı.	طَقْنَمَشَامِي، دَقْكَى طَقْنَمَشَامِي
Dârıcan	Pirinç tarlasında biten ve tohumu pirinçle karışan bir yabani ot.	طِيَابِيَّكِي كَيَوِيَّة، تُووْكَكَى لَهْ بَرْنَج دَقَالَة كِيلَطَهَكَانِي بَرْنَج دَقَرُو يَتِ
Dârı püskülü	Mısır koçanı.	رِيشَالِي طَقْنَمَشَامِي
Dasalat	Yetenek, güç, beceri. / Tuz.: dastalat.	لَيَهَا توْوِي، هِيزِ، كَارَامَقِي
Dav	Esk. Bedel, mukabil. <i>O bir ordu veya davdı(r).</i>	بَرْخ، بَتَرَامِبَر
Davar	At ve eşek gibi binek hayvanları ile küçük baş hayvanlara verilen ad.	ئَفْو نَاوَقَيَّة كَة لَهْ ئَاذَفَلَة سَوَارِيَّة ئَاذَفَلَى سَقَر بَضُووْكَتَر دَقَرِيَّت.
Davran Ar.	1) dönem, çağ. 2) düzen, otorite.	1) سَقَرْدَم، ضَتَرْخ. 2) رِيسَاء، دَقَسَة لَات.
Davranti	Hazırlık.	بَامَادَهَكَارِي
Dayaza	Kayım ana.	خَمْسَو
Dédím beke	Sandım ki, öyle sandım.	وَامْزَانِي كَة، ئَأوْامْزَانِي
Défî	Ağır başlı olmayan kimse.	كَمْسِيَك سَقَنْطَيْن نَغْبَيَّت
Deqinde qalmağ	Düzenli hâlinde kalmak.	مانْقَوَة لَهْ حَالَتَى رِيَكَخْرا وَدا
Demdémí	Çabuk fikir değiştiren,	بَقْو كَمْسَة دَقَوْتَيَّت كَة زَوْ زَوْ

	dakikası dakikasına uymayan kimse.	رای دقطوریت ئە دقیقەتكى لەھەلە لەھەلە دقتىكى تردا ناطونجا
Démír ât	Esk. Bisiklet.	ثایسکىل
Den Fa.	Dan. 1) tahlil tanesi. 2) kuş yemi. 3) hububat.	دەتكى دەغلا (1) خۇراكى بالندە. (3) دانتوپىلە (2)
Denbuz ~ denbus Ar.	Toplu iğne.	دەزلى سەر خر
Den sepmeğ	Kuş ve kümes hayvanlarının önüne yem serpmek.	ئەزىزلىنى خواردن لەپىردىم ئادەلائى بالندۇ ھېلانە
Derkinar Fa.	Kenarda bulunan, sapa yer.	لە رؤخدا بۇون، كونج
Derkx Ar.	Ezber.	لەقىز
Déve henegí	Tatsız şaka.	طالقىي با تام
Déze	Uzun bacaklı bir çeşit kara eşek.	جۈريكى كەنرى رەشى قاچ درىيە
Dingilafis	Kaba. Patavatsız.	با نەراكەت
Dir	Haşin, uysal olmayan, inatçı, söz tutmayan.	ماۋە، طونجاو نىقا، كەللە كەللەرقىق، كەسىك لەقىز بەقىلەن نەمەن
Dili şirin	Hoşsohbet, tatlı tath konuşan, konuşurken kimseyi incitmeyen kişi.	قسەخوش، كەسىك بەشىرىنى قسە بىكەت ئەلماتى قسەكىردىن دلى كەس نەشكىتىت
Dinger	1) tavana dayanan sütun. 2) torpil. <i>Dingesi olmýyanın işi yérimez.</i>	(1) ئەتو ستوونەت بە بانقۇة. (2) بەسىراو قىققۇة.
Diş	Düş, rüya. <i>Xarab bir diş gördim:</i> Kötü bir üye gördüm.	(خەمۇن (رؤيا
Dişleme Fa. Kür.	Şekeri ağızda dişle isırarak çay içme yöntemi, kitlama.	ضاخواردىنۇ، بەشىۋەنەك شەنگەر لەنلە دەمنىدا بىت ئە طەزىتى لى بەدىتى ئە ضاكەتى بەسىردا بىكەتى
Diyesen beke	Sanki (beke:belki)	و فەن بىلەي
Doq	Bir cins siyah renk kalm kumaş.	جۈرە قوماشىكى ئەستورى رەقط رەشە
Dolka ~ dolaka	Su içme sürahisi. / Tuz.: dolaka.	دۈلەتە ئاوخواردىنۇ
Dölaşmeg	Kavga etmek.	شەنگەردىن
Dört qurna	Kare.	ضوار طۇشە
Dört nal	Atın kısa adımlarla hızla koşusu.	رۇيىشتى خېر اى ئەمىس بە هەنەطاۋى كۆرت
Dubba	Bir tür nehir taşıma aracı.	جۈرە ئامىرىكى طواستقۇتى دەرىيە
Düdük	Kaval⁶.	فيكە
Dülül	{Tel.} azgın deve.	حوشترى هار
Dümüg	Meşgul.	سەرقىلا

⁶ **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü IV – D**, Türk Dil Kurumu Yayınları – Sayı: 211/4, Ankara Üniversitesi Basımevi – 1993, s. 1617.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Ebdesxana ~ edepxana	Helâ, tuvalet.	سەر ناو، ئاودقىست.
Ebëd Ar.	Sonu olmayan gelecek zaman.	داهاتویةکى بآ کؤتا.
Ëbillemeg Ar.	Esk. Doldurmak.	ئر كردن.
Eclef Ar.	Ağır başlı olmayan kimse.	کەمسيکى سووك.
Ecnebi Ar.	Yabancı, başka devlet uyruklu.	بىطانة، سەر بة ولايىكى بىيانى بىت.
Efkelemg	Masaj yapmak.	مەساج كردن.
Ege	Maden v.s yontmaya mahsus ince dişli âlet; törpü.	ئامىرىكى رۇخ بارىكى تايىقت بة كانزاو هەتكۈلەنە، بىرەن.
Ehmiyet Ar.	Önem.	طرنطى.
Eht tutmağ	Söz kesmek (evlenmek için).	قسە برانقاو (بۇ ھاوسقىرطىرى).
Ehet	Pazar günü.	رۇذى يەكتىمەمە.
Elayağa düşmeğ	El ayak operek yalvarmak.	ئارانقاو دەقىستە ئاماض كردن.
El ayağ çalmağ	Ölüm halinde olmak, can çekismek.	لەحالى مردن، طيان دقرضون.
El ayaklı bağlı	Çaresiz, bir çözüm yolu bulamayan.	با ضار، نەۋۆزىنقاوەى رىپاطضارقىڭ.
El basmağ	Ekmeğe ya da Kur'an'a el basıp yemin etmek.	سوېند خواردن بەندقىست لىدان لە نان ئۇرئان.
El be yaxa olmağ	Çatışmak, kavga etmek.	ئېكىدابان، شەر كردن.
Elçılığ	Kız isteme.	كىض داواكىردن.
Elden almağ	Kurtarmak.	دقى باز بۇون.
Ele salmağ	Bir şeyi kullanmaya başlamak.	دەستكىردن بة بىكار ھىئانى شىتىك.
El gidiştiren	Isırgan otu.	ظۇوطىيى طازدار.
Elhed Ar.	Lâhit, mezar.	ئارامطا، طئور.
El heqqı	El ücreti, el emeği.	كىرى دقت، ھېزى دەقىست.
El henegí	El ile yapılan şaka.	ئەمە طالنېتى بەندقىست ئەتجام دەدر آ.
Ëlî dâr	Eli kısa, maddi sıkıntı içinde olan kimse.	دەقىست كورت، كەمسيك لە ناو كېشەتى ماددى دايىت.
Ëlî qissa	Yoksul, maddi durumu kötü olan kimse.	ھەتدار، كەمسيك بارودۇخى ماددى خرات بىت.
Ëlî qoynında	İşsiz gezen kimse.	كەمسيك بآ كار بىسىرىتە.
Ëlî yırtığ	Müsraf, harcamada	دەقىست بلاو، كەمسيك لە خەرج كردىدا لە ئاسىتى ۋىپىست ۋېتىرىنى.

	normal düzeyi aşan kimse.	
Elleşmeg	1) el şakası yapmak. 2) el kullanarak kavga etmek.	1- طالنگىردن بىدقىست. 2- شەرگىردن بە بەكارھىنانى دېسىت.
Ellığ	Eldivan. / Tel.: ellik.	دەستكىش.
El uşağı	Aşağı tabaka insanlar.	مرؤظەكانى ضىينى نزم.
Em	Eskiden hasta çocuklara verilen bir tür yerli ilaç.	جۇرە ضار شەترىيەتى خۇمالىيە لە كوندا دەرا بە مەنالى نەخوش.
Emniyet Ar.	Güven.	باوقۇر.
Emteş esk.	Yaşıt.	هاوتەمنىن.
Emzik	Sigara ağızlığı.	ئاكىڭىرۇق (فلنتر) ئى جەطىرە.
Enâni Ar.	Anâni. Bencil.	خۇۋىست.
Ene qona	Yavaş yavaş, ağır ağır, acele etmeyerek, dikkatlice.	ھىۋاش ھىۋاش، طران طران، ئەللىنگىردن، بەسەر بختو.
Eng evvelden	İlk baştan, ilk önce.	لەقىسىر قىقاۋا، لە ئىشىتۇر.
Engebe	Eğimli, meyilli zemin⁷.	خوار، زقوى مەپىلان.
Ense	Arka.	دو اوة.
Ercinne	Cin.	جنۇكە.
Ergen	Bekâr, henüz evlenmemiş (erkek ve kızlar için).	سەلت، تا ئىستىتا ھاوسقى طىرى نەتكىرىدابا (بۇ كورۇ كىض).
Erte	Erken.	زوو.
Ertedennen	Erkenden.	لە زووفۇق.
Esir Ar.	Tutsak.	دىل.
Esseh Ar.	Doğru, hakiki, gerçek.	دروست، راستى، راست.
Esta Fa.	Âheste. Yavaş, aheste.	نۇرم، ھىۋاش.
Évi xarab!	Evi yıkılışı, evi harap olası anlamında beddua.	نزايىكى خرائىتە بە ماناي مالى بىرۇخا، مالى خرات با.
Év kızı	1) iyi ev işi gören kız. 2) evlenmemiş bekar kız.	1- كىض ئىشى مالقۇرۇ بىتاباشى بىبىنأ. 2- كىضىكى سەلتى شۇونەتكىر دوو.
Év uşax	Çoluk çocuk, aile.	مالاء مەنالا، خىزان.
Ezer bezer	Anlamsız şeyler.	شتى با مانا.
Ëzile ëzile	Üşenerek, tembellikle.	بەساردى، بە تەمبەلى.

⁷ Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Tarama Sözlüğü 1 (E-İ), Türk Dil Kurumu Yayınları: 212/III, 2. Baskı, Ankara

Üniversitesi Basımevi, Ankara 1995, s.1472.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Fâhi Ar.	1) açık renk, solmuş. 2) umursamayan, vurdumduymaz kimse.	1- رقطى كراوة، سيس بسو. 2- كتسىك طرنتى به هيسن شتىك نهداةء با باك با.
Faxfin	Bakır, nikel ve çinkodan yapılan gümüş renginde bir karışım. / Tuz: fafin.	تىكەلەكە لە باقرو نىكلە ضىنكۇ بېر قبطى زىوى دروست دەكريت. فافۇن.
Faq Ar.	fex. tuzak, fare kapanı. / Köp.: mandal.	تەڭلەتى مشك.
Faqara Ar.	Omur.	برطة.
Fâqi	Medrese öğrencisi, fikih öğrencisi, softa. (Ar. fakih: din bilgini).	قوتابىي قوتاپخانە ئايىنى، قوتاپي فيقهى ئىسلامى، فقا.
Faq qurmağ	1) bir hayvanı yakalamak için tuzak hazırlamak. 2) birine düzen hazırlamak, pusuya düşürmek.	1- تەڭلەدانانقوة بۇ طرتى ئادەتلىك. 2- كەمپىن دانانقوة بۇ خستتە داوى كەتسىك.
Fala	Tavuçun istenilen yere yumurtlaması için yere konulan yumurta veya yumrtaya benzeyen cisim; fol.	دانانى ھىلەكە يان ھەر شتىك لە ھىلەكە بىضىت لە شوئى خوازراو بۇ ئۇقوتى مەرىشك ھىلەكە لە شوئىن بکات.
Fal dâşı	Yumurtaya benzeyen taş.	ئۇقو بېردىتى لە ھىلەكە دەپسىت.
Fanus Ar.	Fener, gaz yağıyla çalışan bir tür lamba.	رۈشەنگەر قۇۋە، جۈرە ضرایبەكتە بە روئى طاز كار دەكتات.
Faracı vérilmeğ	Sıkıntılarından Allah tarafından kurtulmuş olmak.	دەرباز بۇون لە ناخوشىكەكان لەلايەن خوداوة.
Farva Ar.	Koyun derisinden erkek giyimi olarak yapılan tüylü post.	جۇرە فەرەويكى توڭدارى كورانچىيە لە ئىشى مەقر دروست دەكريت.
Fasatlığ	Kargaşa yaratmak, ara bozmak amacıyla laf uydurup nakletmek.	دەمقەقالى دروست كردن، طواسىتتەتىي قىسە بە نامانجى تىكەنلى ئىوانى دوو كەنس.
Faslolmağ	(fasl - olmağ) Ar. 1) anlaşmaya varmak, uzlaşmak. 2) işten kovulmak, devlet memurunun işine son verilmek.	1- رىيكتەتونن، دوركەتوتتۇمۇ. 2- دەركەردن لە ئىش، كۇتاپي هېنمان بە ئىش ئەكارى فەرماننېرىكى مىرى.
Fatarat	Kargaşa.	دەمقەقالى.
Fatarat qupartmağ ~ dunyanı fatarata vérmeğ	Kargaşa yaratmak.	دەمقەقالى دروست كردن.

Fayda	Ar.	Yarar, çıkar.	سُوْود، بَقْرَذْقَنْدِي.
Fayız xor	Ar. Fa.	Faizci, faizle iştigal eden, tefeci.	سوخور، کارکردن لة سوو.
Fehm ~ fehim	Ar.	Zeka, düşünce, zihin, anlaşış.	توانای تیطیشتن، بیروکة، مېشك، تیطیشتن.
Fehmi kör ~ fehimsiz	Ar.	Kavramak ve anlamakta zorluk çeken kimse.	کەمسيك ز تىحەتى بىبىنا لە تىطیشتنى شىئەكان بە تقاواي.
Fexrétmeğ		(fexr - étmeğ) övünmek.	شانازى بەخۈركەن.
Felleh	Ar.	Fellah. Çiftçi.	جوتيار.
Ferde	Ar.	Çuval, büyük torba.	طونىيە، تقليسى طقورە.
Ferehlenmeğ	Ar.	Sevinmek, mutluluk duymak.	خوشحالاً بۇون، خوشى بىستن.
Fereq vérmeğ		Üzüntü ve sıkıntıdan patlamak, bunalmak. <i>Uşaq yiğlamaxtan fereq vérdi:</i> Çocuk, ağlamaktan bunaldi.	تقىين لە ختمء بىز ارى، هەناسەبركاً بۇون.
Ferezə ~ ferezem	Ar.	Diyelimki, söz gelişи.	با بلېين، بۇ نموونە.
Ferhud	Ar.	Yağma, capul.	تالان كردن.
Fermana		{Tis.} çuha veya abadan dikilmiş bir tür kısa yelek.	جۇرە يەلقطىلىكى كورتە لە عەتابا قوماشى ضوخا دەتروين.
Fërrik ~ Fërik ~ ferruc	Ar.	Piliç.	جوشك.
Fëtir	Ar.	Mayasız hamurdan yapılan, iyice pişmemiş ekmek.	جۇرە نانىكى باش سورنەكر اوقيە لە هەتىرىكى با خومرا دروست دەكرين.
Fığan	Fa.	İnleme, feryat.	ھوارىردن، نالە.
Fin		Çocuk. burun.	لووت.
Firanqa		Paranga.	ئۇ توڭۇ زنجىرە لە دەستى تاوانبار دەكىرلە.
fır'ın olmağ		Fazla öfkelenmek, çok sinilenmek, tepesi atmak.	زۇر تورقىبوون، تەقىن من رابوو.
Fırfira	Ar.	Rüzgârla dönen, bir çocuk oyunçağı; rüzgargülü, firıldak. / Tel.: fírrare Ar.	جۇرە يارىيەتكى منداڭانە بە با دەسۋار، فرفۇكە.
Fırxıt olmağ	Fa.	Feruxt. Ortalıktan gizlice kaybolmak.	بە نەھىئى لەپىرضاو بىز بۇون.
Fırışte	Fa.	Melek⁸.	خەپالات.
Fırqa	Ar.	1) kolordu. 2) bando, müzik takımı, sanatçı takımı.	1- تىث. 2- تىثى مؤسیقا، دەستەتى ھونقىرمەند.
Fırıklemeg		Kaba. Şiddetli ishal olmak.	سک ضۇنىكى توند.

Fışkı	Yakit ve gübre olarak kullanılan koyun pisliği.	ئاشتەرۈي ئادىلأكە و ئەك سوتەمەنلى بەكاردىت.
fíc'elle	Yaygara, hengâme, panik. / Tuz: fiçhille.	بانطىكىرىن بە هاوار ، دققەتەدققە طقورە، ترسناڭ.
Fidakârlıq	Özveri.	فیداكارى.
Fidan	Tarlada, su yollarını açmak için kullanılan ucu sıvı demir araç.	ئامىرىكى ئاسنى نوك تىزە لە كىلەتلىدە بەكاردىت بۇ كىرىنقاۋە رىطاكانى ئاو.
Fike ~ fikke ~fiko	Işlk.	فيكة.
Fiqne	Zurnanın ağiza alınarak üflenilen kısmı.	بېشى فولىكىرىنى زورنى كە دەخربىتە سەردەم.
Filit	Eskiden kullanılan sprey halinde bir tür haşere ilacı.	جۇرە دەرمانىكى مېرۇولقىيە لە كۈندا بە شىوازى ثىزاندن بەكارھېراۋە.
Fine	Yavru köpek, enik. / Tuz.: mindik.	بىيضۇوة سەط، توتكە سەط.
Fink	Yağ kandillerinde kullanılan ve pamuğu bükerek yapılan filit.	ئەققىكە لە لۇكەتى قىدىكراو دروستكراو قو لە ضرای زەقى بەكاردىت.
Fırşık düşmeğ	Karında damar ya da bağırsak burkulmak.	نوشتانقاۋە رىخؤلە ياخود دەمار لەقاڭ سكدا.
Fişeng	Fışek, mermi, kurşun. / Kif.: fişek, fişeng.	فيشەڭ، بارووت.
Fişséle olmağ	Mahcup olmak.	شەترەتىنە بۇون.
Fit	Fenaliğa sevk ve teşvik edip dürtme.	ئامازەكىرىن بە طو استقتوۋى نالقىلارى.
For	Kaynama. (Ar. feveran).	كولان.
Füchten ~ ficeten	Aniden, ansızın.	لە ئىرىكدا، لەناڭلاو.
Ar.		

Irak Türkmencesi		Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Gâmiş	Ar.	Camus. Manda, su siğırı. / Tel.: camış.	طاميش.
Gâvir ~ gâvur		Dinsiz ⁹ .	متسيحي.
Gavvad	Ar.	Kadınla erkeğin arasında yolsuz birleşmelere aracılık eden, pezevenk.	بوونة هۆکار بؤ جونبۇونى ئافرقت ئىلار بە شىۋىقىتەكى ناشترىعى، طتواد.
Géce qeyneden		/Tuz. Cimri insan.	مرؤظى رقزيل.
Géci		Kırmızı çizgili bir çeşit keten kumaş.	جئرة قوماشىكى هىلا سورى كتنانة.
Gehte bir		Ara sıra, bazen.	ناوباتلو، هەندىك جار.
Gëlginen		Mutlaka gel.	ھەر وقرة.
Gélín barmâğı		Bir tür üzüm.	جئرة تریبةكە.
Gergur		{Tır.} koç. Damızlık erkek koyun.	بقران، نيرةي مقر.
Gerneşmeg		Gerinmek.	ثاشكتوتن.
Gevce		Bir çeşit erik.	جۈرىكى ئالاء بالوة.
Gévil		Gönü'l.	دلا.
Gévil bulanmağ		Mide karışmak.	تىكضونى طقەدە.
Gévilden géçmeg		Hatırlamak, bir şeyin olmasını düşünmek.	بېركەۋەتتە، بېركەرنەتە لە بونى شىتىك.
Gévilli		İstekli.	بە ويستن.
Géqli sınig		Sıkıntılı, bezgin.	غەمدار، بېزار.
Gezëngí		Kudret helvası.	طقزو.
Gilas	İng.	Bardak, su bardağı.	ئەرداڭ، ئەرداڭى ئاو.
Gilop	İng.	Ampul.	طلۇڭ.
Giran		{Tel.} çok bulutlu ve yağmurlu hava.	كەمشىكى زۇر ھەمۇراوىء باراناوى.
Gidiştirmeg		Kaşındırmak.	خوراندن.
Gilab ~ gilap	Fa.	Gol-âb. Gül suyu.	طولاؤ.
Gilav olmağ		Necasete dokunmuş olmak durumu.	لەپارى دەشت لىدانى شىتىكى طلاؤ.
Gileylilik		Sitem.	طلېتى كردن.
Girgi		1) sabır, tahammül. 2) fırsat.	(1) ئارامى، ئارام طرتن. (2) دەرفەت.
Giriftar	Fa.	Tutulmuş, yakalanmış, tutkun.	طیر او، دەست بەسەركر او، طرفتار.
Golçı	Kür.	Kaleci (futbol oyununda).	ستەطۇلاً (لەپارى تۈشى ئادا).
Gor	Fa.	Mezar, kabir. / Tav., Tis.: gör.	طۇر، مقزار.
Gor ba gor ~ gor be gor ~ gor be gor gidesen		Ölenin arkasından söylenen ilenç, bir çeşit	جئرة جوينىكە، لە دواى مردو دوقۇرآ.

	küfür. / Tis: tün be tün.	
Gög girmeg	Yas tutmak.	تازیة دانان.
Gön	Tabakalanmış deri, kösele.	ئىستىكى ضىندار، كؤسقىي.
Görkem	Süs, gösteriş.	رازاواة، دقرخستان.
Görsetme	Alamet.	نىشانە.
Göt burmağ	Kaba. Oynamak, göbek atmak.	ھەتلەركى خىرا، زط ھاوېشتن.
Göt taxtası	Oturak, küçükük alçak tabura.	شوینى دانىشتن، تەختەمەتكى بىضووك ئەنزم.
Göz ağartmağ	Korkutmak, korkudan sindirmek.	ترساندن، لەرزىن لە ترسان.
Gözârdı étmeğ	Gereken önemini vermemek.	طرنطى ئېتىدان لە ئاستى ئۆبىست.
Göz atmağ	Kısaca bakmak.	نىطارىرىدەن.
Göz güllesi	Göz bebeği.	بىلەلەتىي ضاوا.
Gözi pek	Edepli, namuslu, kadınlara göz kaldırmayan erkek.	بىرقۇشت، بەقnamوس، شىاوىيك سەپىرى ئافرقىت نەکات.
Göz virmağ	Nazar etmek.	ضاولىدان.
Gurrah	Şiddetli.	بەقتونى.
Gügürçin ~ gögürçin	Güvercin. / Er.: cucerçin. Kif.: gögürçin. Tav.: gögürçin.	كۈئر.
Gülle ögine vermeğ	Kurşunlamak, kurşuna tutmak.	طولقىيدان، بەر طوللەدان.
Güman Fa.	Gomân. Zan, şüphe, bekleyış.	طومان، شك، ضاوفروانى.
Günnixçi	Gündelikçi işçi.	كىرىكارى رۇذانە.
Gürc olmağ	Dinamik olmak.	طورچ بۇون.
Güvengez	Bir çeşit bitki, geven otu.	جۈرە رووفىكىكتە،
Güz	Sonbahar. / Han.: goz.	ئابىز.
Güzgí ~ güzgü	Ayna. / Er.: cüzci. Tel.: ayna Fa.	ئاۋىئە.

⁹ ETİK, Arif, Farsça – Türkçe Lûgat, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Farsça Öğretmeni, Salah Biligi Kitabevi Yayımları, Atillâ Basımevi, İstanbul 1968, s. 352.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağızı)
Ğaddar Ar.	Zalim, acımasız.	زؤردار، بآ بەزقى.
Ğâfil Ar.	Gaflet içinde olan, habersiz, dalgın.	لەپا ناطايى دابوون، بآ هتوالا، بآ هوش.
Ğâfil avlamağ	Beklenmedik bir zamanda yakalamak, zor duruma düşürmek.	بەقدەستهینان لە کاتىكى ضاۋۇروان نەڭراو، خستەبارىكى قورسقا.
Ğâfilden	Aniden, ansızın.	لەتاكاو، كتء ئىر.
Ğâile Ar.	Kargaşalık, üzüntü, keder, endişe.	شىيۇي، ئەذارە، خەم، بىر.
Ğâqıldamağ	Karga ses çıkarmak.	دەرکەردى دەققى قەلەپەش.
Ğâlib gelmeğ	Yenmek, üstün olmak. (ğâlib. Ar.)	دۈران، لەستەرووبون.
Ğar Ar.	Koşma.	راکىدن.
Ğar étmeğ ~ ğar gavmağ	Atla koşturmak.	غاردان، بة ئەسەت.
Ğâvr Ar.	Yıkılıp dağılma, çökme.	روخان و شەرتىيۇن. روخان.
Ğedr ~ ȝedir Ar.	Zulüm, haksızlık.	ستەم، نادادىتروقىرى.
Ğeflet Ar.	Dalgınlık, dikkatsizlik.	با هوشى، بآ ناطايى.
Ğefletten	Aniden, beklenmedik bir zamanda.	كتء ئىر، لە کاتىكى ضاۋۇروان نەڭراودا.
Ğelebe çalmağ ~ üstüne ğelebe çalmağ	1) yenmek, üstün olmak. 2) ön plana çıkmak.	1) دۈران، لەستەرووبون. 2) دەرپۇن بؤ ئىلانى سەرقتا.
Ğelet Ar.	Ğalat. Yanlış.	ھەلسە.
Ğelet étmeğ	Yanlışlık yapmak.	ھەتلەكىرن.
Ğelet işlemeğ	Yanlış iş yapmak, yanlış yolda olmak.	ئەنچامدانى كارىكى خرات، بۇون لەسەر رېطاي خرات.
Ğem ~ ȝem qehîr Ar.	Gam, tasa, üzüntü.	خەم، ئەذارە، دەلتەققى.
Ğemgin Fa.	Tasalı, üzüntülü.	ئەذارىدار، دەلتەنط.
Ğem vérmeğ	Üzmek.	تۈرائىن.
Ğem yémeğ	Gamlanmak, tasalanmak, üzüntü duymak.	خەمباربۇون، ئەذار داركىرن، بەھۇوە دەلتەقطىيۇن.
Ğér Ar.	Gayri, başka.	جەطة، تر (ئاشطر).
Ğer adam ~ ȝérsí	Başkası, bir başkası.	كەسىكى تر، يەتكىكى تر.
Ğeremet vérmeğ	Tazminat ödemek.	باجدان.
Ğerib Ar.	1) bigane, yabancı, el. 2) tuhof, şailacak şey.	1) بىيغانە، نەناسراو، خەلق. 2) سەپىر، شىى سەرسور ھېنەر.
Ğeribsınmağ	Yadırgamak.	نامؤبۇون.
Ğesbétmeğ ~ ȝasbétmeğ	Baskı yapmak, zorlamak,	زؤر لىكىرن، بەزۇر ئېكىرن،

		بىزئور ئا ئىنچامدانى كارىك.
Ğeşim	Ar.	(bir işi) zorla yaptmak. Acemi, iştən anlamayan.
		نەزان، نىئەطمەيشىن. لە ھېض ئىشىڭ.
Ğezzeplenmeğ		Öfkelenmek, sinirlenmek.
Ğiramafon	İng.	Plak çalma âleti, pikap.
		ئامىرى بەكارخىستى بەتكەرە (طراماڤۇن)
Ğırıltı		Uğultu¹⁰.
Ğiryëtlí ~ ğiryëtlí		Onurlu, yardım sever, yardıma koşan kimse. / Tuz.: ğiryëtlí.
Ğubar	Ar.	Küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak, toz.
Ğubârı		{Tel.} sonbaharda tahıl ekim mevsimi.
		ۋەزىر ئەندىن دەغلىء دان لە ئابىزدا.

¹⁰

Türk Dili Kurumu, Türkçe sözlük 2 (K-Z), Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1998, s. 2277.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)	
Haxsı	Hangisi. / Birav.: hassı. Er. hanqı.	کامهیان.	
Halav	alev. / Tel.: alav.	بلیسە.	
Halavar	Aceleci, telâş eden, telâşe düşen kimse.	بەنچەلة، ئەنچەلة بکات، کەسیك بکەنويتە ئەنچەلة.	
Halla	Yağma.	تالان.	
Halla étmeğ	Yağmalamak.	تالان كردن.	
Hancama	Sıkıntı, eziyet.	کیشە، ناخوشى.	
Hancama vérmeğ	Sıkıştırırmak, eziyet vermek.	فشار خستەسقىر، ناخوشى ئىدان.	
Hap	Çocuk. Ağız.	دەم.	
Hara	Nereye. <i>Hara gédisen?</i> : Nereye gidiyorsun? / Tel.: harya.	بؤ کوأ. بؤ کا دەرۈي؟	
Harac ~ harac mezzet	Açık artırma ile yapılan satış, müzayede.	فرۇشتىن بە زىادىكىرىنى ئاشكرا بىكىيەت، هەراج.	
Harasan	Fa.	Hérâsân. Tedirgin, ürkümüş, rahatsız edinmiş kimse.	دوودلأ، ترساو، کەسیك نارقەخت كراپىت.
Haraş	(8-12) yaşlarında olan çocuk.	مندالا لە تەممىنى (8-12) سالىدا بىيت.	
Haraş olmağ	Büyümek (çocuk).	(مندالا) طەشەكىرن.	
Hardasan	Nerdesin.	لەتكۆيى.	
Harrat	Şiddet zamanı.	كاتى توندى.	
Hat havar	Gürültü.	دققە دققط.	
Hat havar étmeğ	Gürültü çıkarmak.	ذاۋەكىرن.	
Havar	Ar.	1) yaygara, çığlık. 2) imdat, feryat.	(1) طرمەطرم، نالە. (2) فرياكتوتن، هاوار.
Havar basmağ	Bağırmak, gürültü yapmak.	هاواركىرن، دققطەدققط كردن.	
Havârı ‘asma çıxmağ	Öfeyle bağırmak. (‘asman: gök, gök yüzü).	بەنچاخمۇھە هاواركىرن.	
Havas étmeğ	Arzulamak.	ويسىن.	
Hâvrí	İri taneli buğday. / Tuz.: havudu.	طقىمى دەتك طقورە.	
Hayana ~ hataya	Hangi yana, hangi tarafa.	کامە زەقىشىت، کامەلا.	
Hay havar! ~ hey havar	İmdat.	فرياكتوتن.	
Haylamağ	Azarlamak, yüze bağırmak, terslemek.	سەرزەقەنىشت كردن، بەقروودا هاواركىرن، دەذە وەلام.	
Hayta	Zorba, hırçın, saldırgan.	هاروھاج، درندة، ئەلاماردقىر.	

	(en fazla kız ya da kadın için kullanılır).	(زۇرتىر بۇ كىض ئاپارقىت بەكىارداد).
Hecmolmağ	Yıpranmak, dökülmek, harabeye dönüşmek.	رزاڭتوة، هەلۋەرین، بېرىق وېران ضۇون.
Hél Ar.	Kakule.	ھېل.
Helemet	Çabalama, didinme.	تەنقىلە، رەچ.
Heley tepmeg	Halay çekmek.	شابىي كردىن.
Helhele basmağ ~ helhele vérmeğ	Sevinç çığlıklarını atmak, zılgıt çekmek. / Tel., Tuz.: helhele vérmeğ.	لېدانى فيكتى خوشى، ھەنھەلة لېدان.
Hemşebahar Fa. Ar.	Bir tür bahar çiçeği.	جۇرە طولىكى بەھارە.
Hercayı Fa.	Menekşeye benzeyen bir tür çiçek.	جۇرىكى طولە لە وقەۋشە دەضىيەت.
Hérçí pérçí ~ hérçí pírcí ~ hérçí pürçí	Sıradan insan, ünsüz ve soysuz insan.	مۇرۇنى سروشىتى، كەمسىكى با نازناوو با رەضەتلىك.
Hereşe Kür.	Telaş.	خىوش.
Hereşe étmeğ	Telâşlanmak.	ھەنەشتىبۇون.
Hergiz esk.	Daima, her zaman.	ھەمىشە، ھەممۇو كات.
Herreme	Bir çeşit buğday.	جۇرىكى طقىنمە.
Heyyirlenmeğ	Kaba. Bir işi yapmaya hazırlanmak.	ئامادەكارى بۇ ئەنچامدانى ئىشىيەك.
Heyvit	Başıboş (insan veya hayvan).	(مۇرۇظ يان ئادىلى) بېرلەلار.
Hezim Ar.	Sindirme.	ھەرس.
Hilak étmeğ	Yormak, yıpratmak.	ماندووكىردىن، كۈن كردىن.
Himmet Ar.	Gayret, güç.	رەچ، ھېز.
Horn İng.	Korna, klakson.	زەققىت، ھۆرن.
Hoş Kür.	Eşegi durdurmak için söylenen söz, çüş.	قسەتىكە بۇ وقستاندىنى طوا درىد دەقطۇرما، ھوش.
Hoşsi	Çocuk. Eşek.	طوا درىد.
Högir Kür.	1) alışma, uyum. 2) sevgi, bağlılık, anlaşma.	(1) راھاتىن، طونجان. (2) خوشتویست، ثىتىۋىتى، لىكەتەپىشتن.
Hüküm Ar.	Saldırı.	ئەلامار.
Hürker Ar.	Bir yıldız takımı.	دەستتىيەتكى ئەمىسىرە.
Hürkü ~ qorxı hürkü	Korku.	ترس.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Hakat étmeğ	Konuşmak, anlatmak.	قسەکردن، نیطەياندن.
Hakat getirmeg	Laf nakletmek, dedikodu yapmak.	قسە طواسنەتو، قسەکرنى ثاشەملە.
Hal aḥval Ar.	Hal hatırl.	حالء حورمةت.
Halâlî	Nikâhlî (eş).	مار قبر او (هاوستر).
Hamamlıg ~ hamamlıx	Ev banyosu, altı ısitilmayan banyo.	طقرا ماوى مالتقاو، ئەقو طقرا ماوەي ذىر فۆتى طقرا نەتكريت.
Happî ‘elem	Her kes, cümbür camaat.	ھەممو كەس، كۆي كۆملەلیك.
Hasr ~ hasır Ar.	Sıkışma.	تقطاو بۇون.
Hasır meydan	Çembere almak.	خستە باز نەتقوا.
Havala gavala	Hile, dalavere.	فیلا، فرتە فیلا.
Havcoş	Başboş, düzensiz, kontrollsüz durum.	ستەر يەتلا، نارىكى، بار بىكى كۈنترۈلە نەتكراو.
Haya Ar.	Utanç, utanma, sıkılma.	شەرم، شەرم كردن، بىز اربۇن.
Hayah	Utangaç, edepli.	شەرمن، بەرقۇشت.
Hayara	Köy ve şehir sınırları içinde boş arsa. / Tel.: ‘arsa.	زقۇي بېتالى نىوان شارو لادا.
Hayasız	Utanması olmayan, sıyrık.	با شەرم، رووشاو.
Hâzır buzur	Tıklırında, her şey tamam, tam olarak hazır.	ئامادە، ھەممو شىئىك تقاو ، بېتقاوەي ئامادە.
Hebbe sepmeğ	Alazlanmak.	ھەتكروزاندن.
Hebe	Babaanne veya anneannenin her biri.	ھەر يەتكىك لە دايىكى دايىك يان دايىكى باولك.
Hebelül	Fazla ishal veren bir tür ilâç.	جۇرە ضار قىسىم سكضۇنى زىاتى دروست دەكتەن.
Heb qırmağ	Çerez yemek, cerezle meşgul olmak.	جەرقۇزات خواردن، سەرقالا بۇون بە جەرقۇزاتقا.
Heczet Ar.	Malzeme, gereç, aygit.	ئىڈاۋىست، كەرەقىست، ئامراز.
Heççe Kür.	Eşegi yürütme ünlemi; deh. / Tel.: deh.	ئامر ازىكە بؤ حەتضەكردن لە طوپىرىدە بەكاردىت.
Hefle Ar.	Tören, eğlence gecesi.	رېور قىسم، شەۋى رابواردن.
Heqleşmeğ	Üstesinden gelebilmek.	لەخىقىست هاتن.
Hel Ar.	Çözüm.	ضار قىلىن.
Hél ~ hél quvat Ar.	Güç, enerji.	ھىز، وزە.
Hél vurmağ	Şiddetli vurmak, şiddetli dövmek.	لېدانى بەھىز.
Hemise Ar.	Kaba. Şişko.	زل، قەللەن.
Heneg ~ henek	Şaka.	طالتە.
Hepisçi	Mahpus, ceza evinde yatan suçlu.	زىندانى، مانقاوەي تاوانبارىك لە طرتووخانە.

Hepisxana	Ar. Fa.	Tutkuevi, mahpushane¹¹. / Tel.: heppisxana.	طرتوكخانه.
Heres	Ar.	Bekçi. / Tuz.: herras.	قىرقۇلۇ (ئاسەتوان).
Hesütlğ		Kıskançılık. / Tuz.: hësít.	بەخېلى.
Hese hâzırdañ		Sözüm yabana, sözüm meclisten dışarı.	حاشاحازرى، دوور لە رۇوى دانىشتوان.
Heşise	Ar.	Esrar, uyuşturucu.	نەپىنى، ماددىي بآ ھۆشكىر.
Hevîl	Ar.	Çaba, güç.	ھەقۇلۇ، ھېز.
Hëvinc gülü		Papatya çiçiegi. / Tel.: gül çiçeği.	طولى تەڭتەنبا.
Hëviş	Ar.	Avlu.	حەۋوشە.
Hez étmeğ		Sevmek, hoşlanmak, hazzetmek.	خۇشويستان، رالىيۇون، حەزىزىرىن.
Hícil	Ar.	Halhal. / Er.: xılxal Ar.	خىلخالاً.
Hırıldemeğ		Yüksek sesle gürmek.	ئىكەننەن بەدقىقى بەرز.
Hírs ~ hirs	Ar.	Şiddetli öfke.	بەقتوندى تورقۇون.
Hírs sâvimağ		Sakinleşmek.	ھېبور بونقاۋە.
Hírs tökmeğ		Gazap indirmek.	تۈورىڭىرىن.
Hingilig		Sırt.	ئىشتى.
Hoqqalı		Ağırlıklı, hesabı görülen kimse.	طرانى، كەسىك قىبلاندى بىبىرىت.
Hücre	Ar.	Oda. / Er.: oda.	ذور.
Hüdüd ~ hüdüt	Ar.	Sınır. Tır.: sınır.	سنور.
Hürme	Ar.	Kadın, kadın kısmı, hanım.	ئافىقت، بەشى ئافىقت، خانم.
Hür yağ		Saf yağ, katkısız yağ. / Tel.: sarı yağ.	رئىنى ثوخت، رئىنى خاوىن.
Hüt	Ar.	Balina.	نەھقىنط.

¹¹ KANAR , Mehmet, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, s.165.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağızı)
Iffétmeğ (if - étmeğ) ~ fiffétmeğ	(fif - étmeğ) çocuk. Üflemek.	فولىکردن.
Ifildemeğ	Oflayıp poflamak.	ئاخ داخ هەلکىشان.
Ijja ~ ijja	Çocuk. Et.	طوشت.
Imtihan Ar.	Sınav ¹² .	تاقىكىردىنۋة.
Imtihan étmeğ	1) sınav yapmak. 2) sinamak, denemek.	1- ئېنچامدانى تاقىكىردىنۋة. 2- ئەزىمۇن، تاقىكىردىنۋة.
Iskul ispana İng.	İngiliz anahtarı.	سکول سىنانى ئوتوبىل.
Ispana İng.	Spanner. Somun anahtarı.	سنانة. كليلى سەممۇنە.
Istanbul ھoqqası	1.282945 kg olan ağırlık birimi.	برىتىيە لە يەكتەمى كىشى 1.282945 كەم.
Işixli yıldız	Çoban yıldızı, venüs, çölpən, zühre.	ئەقسىز ئى شوان، ظينؤس، زوھرە.
İşşığ étmeğ	Aydınlatmak.	روناك كردن.
İşşığ yandırmağ ~ işşığ yandırmağ	1) ışık yakmak (lamba v.s) 2) ışık açmak.	1- روناكى داطىرساندن. 2- روناكى كردىنۋة.

¹² Devellioğlu, Ferit, Osmanlı Türkçesi Lügat, www.tarihvedeniyet.org, s. 518.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağızı)
i'ana	Ar.	i'âne. Bağış. Yardım.
İbanmağ		Oyalanmak, gecikmek, ayak sürümek. / Bay.: egleşmeğ.
İcad ~ icat	Ar.	İcad. Keşif, buluş, üretme.
İcaza	Ar.	İzin.
İdara	Ar.	İdâre. 1) geçim. 2) yönetim.
İfirmsmeğ ~ ifirmsmeğ ~ üfürmeğ		Üflemek.
İfqa		İnce, kalınlığı az. / Tel.: ifqa.
İflah	Ar.	Başarı.
iflaḥı kesilmeğ		Güçten düşmek.
iflaḥını kesmeğ		Canına okumak.
İflīc ~ iflīç	Ar.	Felç.
İftixar	Ar.	Övünç, kıvanç.
İgid ~ igit		Yığıt, cesur, güclü ve yürekli.
İğfal étmeğ		Yanılmak, gaflete düşürmek, aldatmak.
iħtiram	Ar.	Sayıgı.
iħya	Ar.	Canlandırma, güç ve tazelik verme.
İxtiyar ~ ixtiyar	Ar.	Yaşlı. Bast.: xitiyar.
İxtiyarlığ		Yaşlılık.
İkmal	Ar.	Bütünleme (sınav için).
İqtidar	Ar.	Maddi imkan.
İl		Yıl, sene. / Tel.: yıl.
İlanqâç		Yengeç. / Tuz.: qıxayağ.
İlde ayda bir		Pek seyrek.
İlinti		Seyrek dikiş, teğel.
İltizam étmeğ		Tarm arazisini kiralamak.
İmiş	esk.	Kokuşmuş, zedelenmiş.
İncig ~ incik		Ağrı, sızı, acı.
İngâ		Çocuk. Ağlama.
İnkâr	Ar.	Yadsıma.

İptidai mekteb	Ar.	İlkokul.	قوتابخانەی سەر قتايى.
İraq ossun ~ iraq olsun		Allah göstermesin, Allah gecinden versin.	خوانەكا، خوانەخو اسنتە.
İsfenc	Ar.	Sünger.	ئىسفىج.
İskif		Yüksük.	موستىلە.
İstiğlal	Ar.	İstismar.	قۇستىمۇ.
İstikan	Fa.	Estekân. Çay bardağı.	ئىيالەي صا.
İstiqlala	Ar.	İstifa.	دەقىستە لە كار كىشانقا تو.
İstiqlala vérmeğ		İstifa etmek.	دەقىستە لەكار كىشاندىنقا تو.
İstinkaf	Ar.	Kabul etmemə, ret, tenezzül etmemə.	رازى نەبۇون، بېرىڭىز تەرىز، سازش نەتكىرن.
işa'a	Ar.	Söylenti.	طېرانقا تو.
İşfiliq		Bir tür bahar bitkisi.	جۈرە رووفىكى بەھار بىبە.
İşkitmeğ		{Tuz.} köpeği kişkirtmak.	جەغەتكىردن لە سەقط.
İşlek		Çalışkan, çalışan.	كۈشىشكەر، ئىش كەر.
İşliyen		Evde çalışan hizmetçi kadın.	ئافىقى خزمەتكار لە مالا ئىش بىكا.
İ'timad	Ar.	Güven.	مەمانە.
İ'timad étmeğ		Güvenmek.	بروا ئىتكىرن.
İtik		Kayıp, yitik.	لەدەقىستە ضۇون، فەتوتاو.

Irak Türkmencesi		Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Kabab	Ar.	Şiş köfte.	تکه‌ی طوشت.
Kahraba	Ar.	Elektrik.	کارقا.
Kahraba tutmağ		Elektrik çarpmak.	کارقا طرتن.
Kalaş sürüklemeğ		İşsiz gezmek.	سورانقوه بقبا ئىش.
Kannan	esk.	(kandan) nereden.	لە کوا.
Kannas	Ar.	Süpürücü, çöpçü.	طسک لیدق، ثیاوی خؤلاریند.
Kantor		Giysi dolabı, gardrop.	دۇلابى جىلء بەقرط، كەنۋور.
Karxana		Genelev. (Fa. Karxâne: fabrika, ateyle).	شوپنگكار.
Kaşı	Fa.	Karo, karo mozaik.	کاشى، کاشى مۆزىك.
Kâvîl		Viran, harabe.	کاول، رووخاو.
ke'ek	Ar.	Çörek, simit.	ئېقىكە، كىكى بەتكونجى بازنەقى.
Këbín		Evlنme, nikah. / Er.: çabin.	هاوسقىرطىرى، مارقىي.
Kéçel	Fa.	Kéçél. Kel.	كەمەنلە.
Kéfí gelmeğ		Sevinmek.	دەلخۇش بۇون.
Kéflí		Sevincli.	بەتكەنەقى.
Kefše saç		Dğınık, taranmamış saç.	قدى دانەھىتراوو ئەترشە بلاو.
kehke		Atılmış pamuk.	لۇكەتى فەريداو.
Kej		{Tel.} sarışın.	قەززەرد، ئىتىست زەرد.
Keleg		Hile, oyun, antrika.	فېلأ، يارى، تىللەتكە.
Kellëçiler		Genelev.	شۇپىنى طشنى.
Kelle qapağ olmağ		Asker tırası olmak.	(قەشقەر سەرىش) تاشىنى سەربازى.
Kelle qulağ		Kaba. Kalıp, çelim, kıyafet.	قالب، تووانا، ئوشاك.
Kem	Fa.	Az, kit, yeterli olmayan.	كەم، دەقطەن، لى نەھاتۇ.
Kêndir	Kür.	Kenevir, urgancip.	كەندر، ئەنتى طورىپس.
Kenef	Ar.	Ayakyolu, tuvalet.	سەرقىلەو، ئاودەقىست.
Kennuş		Kaba. Burnu kesik.	لۇوت براو.
Ker	Fa.	Sağır.	كەتر.
Kere	Kür.	Tereyağı. / Er.: cere. Tel.: kereyağı.	نظىشك.
Kerem étmeğ		Lütfetmek, bağış yapmak.	ضاكتەردن، بەخشىن.
Kereste	Fa.	Malzeme.	ئىيداۋىستى.
Kerx ses		Kısık ses.	دققىنى نوساوا.
Kesteklemeğ		Parçalamak.	ئاراضە ئاراضەتەردن.
Keşxe	Ar.	1) fiyaka. 2) fiyakalı.	1- نمايش. 2- خۇ دەرخەتر.
Keşkeş ~ kaşkas		Fırfir.	رېشىو.
Kilaç	İng.	Debriyaj.	كلاچ.
Kilikdan		Anahtarlık.	ھەقلەطىرى كلىيل.
Kilve		Burun boşluğu.	بۈشايى كونى لۇوت.
Kirtim ~ kirtim		Pürüzlü. / Kif.: dığır dığır.	زېرى.
Kışnic ~ kışniş		Bir tür baharat.	جوئىكى بەھارانە.
Kitli ~ kítli	İng.	Madeni çaydanlık.	قورى كانزايى.
Koxa	Kür.	Köy ağası, kâhya.	كويخواي طوند، بەقرىزس.
Kor suqaq		Çıkmaz sokak.	كۈلەنلى داخراو.
Körpe	Kür.	Yavru, küçük, taze.	بەضكە، بىضووك، نوا.
Kösk		Göğüs. / Han.: kosk. Sel.: döş.	سنط.
Köy kessek		Köy hayatı.	ذىيانى لادا.
Kubba	Ar.	Köfte.	كەفتەي طوشت.

Irak Türkmencesi		Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Labud	Ar.	(la - bud) elbette, mutlaka.	بآ طومان، به هتر حالاً.
Laqlâqı basmağ ~ laqlâqı çalmağ		Gevezelik etmek.	ضنهنبارى كردن.
Lâl	Fa.	Dilsiz ¹⁴ , konuşamayan kimse.	با زمان، كتسىك نهتوانا قسه بکات.
Lal qoyın		Sessiz, sesi çıkmayan insan.	با دقط، مرؤظىك دقطى دقرنەضا.
Lâl-u ker	Kür.	Sessiz, sesi pek çıkmayan, problemsiz ve sakın insan.	با دقط، دقطى زور دقرنەضا، مرؤظى لقسرخوو با كىشە.
Lamcuz	Ing.	Limonata.	ئاوى ليمۇ.
Lapçin		Bir çeşit ayakkabı.	جۈرە ئىلاويكتە.
Lâsilki	Ar.	Telsiz cihazı.	ناميرى با تقل.
Lasqa	Ar.	Yaki.	ثلاثىر (ضريش).
Lastiq	Fr.	1) kauçuk. 2) hortum, uzun kauçuk boru.	1- دارى ثلاثىك. 2- سوندة، بورى ثلاثىكى درېد.
Lay ~ âtilmiş lay		Hallaç pamuğu.	لوكەتى هەتلاؤساوء فريدارو.
Lec	Ar.	Yapışkan, inatçı insan.	لينج، مرؤظى كەللەرق.
Leğ		Dokunaklı söz.	قسەي كاريطەر.
Leğvétmeğ	Ar.	(leğv - etmeğ) iptal etmek.	ھەلۋەشاندنتۇر.
Lehi	Ar.	Oylanma.	خەلەفاندن.
Leqeþ	Ar.	Soy adı.	نازانوا.
Leq yımırta		Bozuk yumurta.	ھىلەكتى تىكضۇو.
Lenger atmağ		Gemi demir atmak.	لەنطەرەرتى كەشتى.
Lëtike		Kurutulmuş kayısı.	قەپىسى وشكراو.
Lévin	Ar.	Renk.	رقط.
Leyle étmeğ ~ leyli étmeğ		Ninni söylemek.	لای لايەكردن.
Likav	Kür.	Salya. / Er.: likav. Tel.: ağız suyu.	لېك.
Lobiya	Ar.	Börülce.	لوبیا.
Loqlamağ		At hızlı koşmak.	راکردنى ئىسەت بة خىرايى.
Lom étmeğ	Ar.	Kınamak.	ستەز قىشت كردن.
Los be los		Karmakarışık.	ئىكەلأ ئىكەلأ

Lüs	Kür.	Pürüzsüz. / Tel.: sıyrınçağ.	لوس.
-----	------	------------------------------	------

¹⁴ ETİK, Arif, Farsça – Türkçe Lûgat, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Farsça Öğretmeni, Salah Biligi Kitabevi Yayınları, Atillâ Basımevi, İstanbul 1968, s. 370.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Mağrur	Ar.	Kendini beğenmiş kimse. کەنسىك راي لە خۇى بىيەت.
Mahana	Fa.	Behâne. Bahane. بىيانوو.
Maxmara	Ar.	Su surahisi. دۈلگەتى ئاوا.
Maqam	Ar.	Yatır. ئەقلىيا (طۇرۇي ئىياوضاڭ).
Manqas	Ar.	Makas. Makas. / Tuz.: maqas. مەقتىست.
Manqaş ~ maqaş	Kür.	Cimbız ¹⁵ . / Kif.: maqqaş. موكىش.
Mariğ		Pusu, tuzak. حەشارەت، فىيال.
Mastara	Ar.	Cetvel. راستە.
Mat	Fa.	Şaşkın. ئەقشۇكادو.
Matar	Ar.	Havaalanı. فرۇكەخانە.
Matba'a	Ar.	Basimevi. ضانخانە.
Mavant		Sıkıntı. تەقطانە.
Me'eszli		Devlet memuru. فەرماننېرى مىرى.
Me'işet	Ar.	Geçim. طۇزقان.
Me'mel	Ar.	Fabrika. كارطة.
Me'mele	Ar.	Pazarlık. مامەلة كردن.
Me'rifet	Ar.	Bilgi, yetenek. زانىارى، توانا.
Medeni	Ar.	Uygar. شارستانىيەت.
Meğsele	Ar.	Lâvabo. دەستشۇر.
Meheng	Fa.	Deneme, tecrübe. تاقىكىردىقى، ئەزمۇون.
Melik	Ar.	Kral. ئاشا.
menfe'et	Ar.	Yarar. سوود (فازانچ).
Merc	Kür.	Bahis, iddia. طرقو, شىرت و ثىيمان.
Merqed	Ar.	Ermış sini, yatır. طۇرۇي ئىياوضاڭ.
Mesele	Ar.	1) konu. 2) problem. (1) بابەت. (2) كىشە.
Mest	Fa.	Sarhoş. سەترخوش، مەقتىست.
Mesuliyyet	Ar.	Sorumluluk. بىقىرلىكىرىقى.
Meşke	Kür.	Tulum. مەشكە.
Meteriz	esk.	Hendek, çukur. ضالا.
Mezenne	Ar.	Zan, şüphe, kuşku. طومان،
Mezheriye	Ar.	Vazo, çiçeklik. طۇزى، طۇزىتى طولاً.
Mı'attal	Ar.	Çaresiz. با ضارە.
Micelle	Ar.	Dergi, mecmua. طۇظار، كۆمەلأ.
Mıçeg ~ mıçek		Sivrisinek. مېشۇولە.
Mihâcîr	Ar.	Göçmen. كۈضەر.
Mihâmi	Ar.	Avukat. ئارىزقىر.

Mıhâsare	Ar.	Kuşatma.	طَمَارٌ وَدَانٌ.
Mixarbat ~ muxarbat	Ar.	Düzensiz, karışık.	نَارِيَّكُ، نَلْؤُز.
Mıqâvele	Ar.	Sözleşme.	بِقَلْطَنَامَة.
Mınâsîb	Ar.	Uygun.	طَوْنَجَاوُ.
Mirabba	Ar.	Reçel.	مَرْقَبَا.
Mırçıldamağ		Şapırdatmak.	مَرْضَهَ مَرْضٌ.
Miselles	Ar.	Üçgen.	سَيَطُوشَة.
Mızemmid	Ar.	Hasta bakıcı.	ضَادِيرَى نَهْجُوشِى.
Mis	Fa.	Mes. Bakır.	مَسُ، تَفَتَّكَة.
Muqtata ~ mıqtata Ar.		Kalemtıraş.	قَلْمَمْ دَائِنَ.
Muştaq	Ar.	Özleyen.	يَادِكَفَرُ.
Muta‘assi	Ar.	Tutucu.	ثَارِيَّكَارُ.
Müddet	Ar.	Süre.	مَاوِمُ.
Mümessil	Ar.	Aktör, sanatçı.	ئَهْكَتَرُ، هُونَقَرْمَنَدُ.
Müşkile	Ar.	Sorun, problem.	كَيْشَة.

¹⁵ **SARI, Mevlüt**, Turkish – English – Arabic – Persian Sözlük, Gonca Yayınevi, İstanbul, s. 108.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağızı)
Na‘âllachığ	Çaresizlik.	بآضار قىي.
Naccar Ar.	Marangoz.	دارتاش.
Nâib Ar.	Millet vekili.	نویتەرى طقىل.
Nakam Fa.	(nâ - kam) iyice olgunlaşmamış meyve.	میوەی باش شىئەطىپىشتو.
Naqus Ar.	Çan, kilise çanı.	زقطى، زقطى كلىسە.
Nam Fa.	Ün, san, şöhret.	ناوبانط، شان، ناودارى.
Nâ puxta Fa.	İyi olmayan, beğenilmeyen.	باش نەپىت، ثېسىند نەپىت.
Narâzılığ ~ narızâlığ	Razi olmama durumu.	بارى نارازى بۇون.
Nârîncı Kür.	Turunç rengi.	رقطى نارنجى.
Nasağ Kür.	(nâ - sağ) hastahkh.	نەخوش.
Nâşirin Fa.	(nâ - şirin) 1) hoş olmayan (durum). 2) çırkin. (kadın veya kız).	(1) (بارىكى) ناخوش بىت. (2) (ئافرقىت يان كض) ئاشىرن.
Naşkûrlığ étmeğ	Şükretmemek.	سوڭاس نەكىرن.
Naylon torba	Poşet.	زىرف، عەلاطە.
Nazdar Fa.	Sevimli, çok sevilen kimse.	دلطىر، كەسى ياك زۇر خۇش ويسىراو بىت.
Nazdar bavan Fa.	Babasının sevgilisi çocuk.	مندالى خۇشتۇيستى باوک.
Nâzik	İnce, zarif.	ناسك، جوان.
Në‘il Ar.	Terlik.	سەترىايى.
Nebube ~ nebbube Ar.	İnce makara.	بەكىرەتى تەنك.
Necabat Ar.	Asalet, soyluluk, soy temizliği.	رەسىئەتى، خانەدانى، ئاكى رەضەلەتك.
Nédeğ ~ nédeğin	1) napalım. 2) boşver.	(1) ضى بىكتىن. (2) طوبى مەدقرا.
Nefes almağ	Soluk almak.	ھەناسە هەلەكىشان.
Néfiskêlîğ	Pisboğazhk.	دەم ئىسى.
Neheq Fa. Ar.	(nâ - һaq) haksız.	نارقا.
Nehis Ar.	Uğursuz.	شۇوم.
Nehîl Ar.	Güçsüz, çok yorgun, zayıf.	بآ ھىز، زۇر ماندوو، لاواز.
Ne xelef Fa. Ar.	(nâ - xelef) hayırsız evlât.	مندالى بآ خىر.
Neqıl Ar.	Aktarma, taşıma, atama.	را آثار طورىن، طواسىتىۋە ، دامىزىراندن.
Neneden olma	Doğuştan.	لە دىرقۇوتتۇۋە.
Nerehëtlîğ	Yaramazlık.	لاساري.
Nesihet étmeğ	Öğüt vermek.	ئامۇذتارى كىرىن.
Netice Ar.	Sonuç ¹⁶ .	ئىقىjam.
Nevâzil Ar.	Nezle.	ھەلامەت.
Nezîr Ar.	Adak. / Tuz.: nêzîr.	ئەقىمان (نەزىر).

Nıkâf	Ar.	Kabakulak hastalığı.	نَقْحُوشِي مَلَهْرَا.
Nımdaş	Fa.	Kullanılmış, elden düşme (eşya). / Tel.: nimdaş.	بَهْكَار هَاتَوْ، (شَتَّا) لَهْدَقْسَت دَوْرَاوْ.
Nili		Lâcivert (renk).	(رَقْطَى) نَبْلَى.
Nuqsan	Ar.	Eksik, noksan.	كَفْم، كَفْمَء كُورَت.
Numuna	Fa.	numûne, örnek.	نَمُونَة، هَاوْشِيَّة.
Nuzul	Ar.	Felç, inme. / Tuz.: nizil.	ئِفْلِيج.
Nükte	Ar.	1) fıkra. 2) kötülük.	1) نُوكْتَة. 2) خَرَاثِي.
Nükte démeg		Fıkra anlatmak.	نُوكْتَة طَبَرَانْتَوْة.

¹⁶

SARI, Mevlüt, Turkish – English – Arabic – Persian Sözlük, Gonca Yayınevi, İstanbul, s.724.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağızı)
Oba	Köy, kır, şehir dışında yerleşim yeri, ova.	شويىنى نيشتتە جىبۇون لە دەرقەمى شار، لادا، دەشت.
O bir ~ o biri	Öbür, diğer.	ئۇقۇى دى، يەكىكى تر.
Ocaqlıq ~ ocaxlıx	Yemek pişirilen yer, mutfak. / Tel.: matbax. Ar.	شويىنى سازىرىدىن خواردن، ناندین.
Oğıl uşağı ~ oğul uşağı ~ oğıl uşax ~ oğul uşax	Çoluk çocuk. (uşağı. çocuk).	مالاء مندالا.
Oxxay! Kür.	Oh be!, oh olsun!	ئۇخەتى!
Oxlamağ	Vurmak, nazar değdirerek öldürmek.	لېدان، كەسىك بەھۆى ضاواو زارقە بمرا.
Oraxça	Hayvanlara yem olarak ot toplamakta kullanılan küçük orak.	ئۇقۇ داسة بضموكەتى بەكاردەھىنرېت بۇ كۈركىرنىقە طزوطىيا وەڭكۈ خۇراكى ئازىلا.
Ortalığ ağarmağ	Sabaha doğru yaklaşmak.	نزيك بونقۇوة لېپەرە بېيان.
Ortalığ mâlı	{Tel.} yaramaz, kendine zararı olan insan.	ھەر قىناس، مەۋظىيەك زيانى بۇ خۇي ھەقىيەت.
Osırğan	Devamlı osuran.	بەردىقام با بەرداڭتمۇ.
Osrağ	Osuruk.	بابەرداڭتۇ.
Otı	Otur.	دانىشە.
Otlağ	Mera, çayır ¹⁷ .	لەقور، لەقورطا.
Otlamağ	Ateş yakmak.	ئاطر كىردىقۇ.
Otombél yoli	Karayolu.	ريطاي قىير.
Otrağ	Makat.	ذىر، ثاش.
Ot yolmağ	Otları toplamak.	طزوطىيا كۈركىرنىقۇ.
Oyimbaz	Çok bilmiş, hileci, düzenbaz, entrikacı.	زۇرزان، فيلباز، ساختەضى، تەڭلەكتىباز.
Oynaxlamağ	Hoplayıp ziplamak.	خۇ ھەڭلەنە ھەقلېزىن.
Oyniya oyniya	Sevine sevine, memnuniyetle.	بە دلخۇشى، بەخۇشىنودى.
Oyza	O yöne, o tarafa.	ئۇقۇ نار استقىيە، ئۇقۇ لایە.

¹⁷ ALİ, İhsan, Caf (Türkçe – Kürtçe) Sözlüğü, 4 Baskı, Erbil 2003, s. 102.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağızı)
Ög	Ön, reis, ileri gelen. /	ئىش، سەرۋەك، ئىشىرقۇ.

	Han.: og.	
Ögce	Önce, ilk defa.	ئىشتر، يەكتەم جار.
Ögey	Üvey, öz olmayan. / Er.: öcey. Han.: ogey. Tel.: gey.	زر، ھى خۇى نەبا.
Ögey baba	Üvey baba.	زر باوک.
Ögey nene	Üvey anne.	باوە دن.
Öglemeğ	İlerlemek, öne geçmek, öne atilmak.	بىقىقۇ ئىش ضۇون، ضۇونە ئىش، ئىشىقۇي كىردىن.
Ölet ¹⁸	Salgın halindeki ölüm, taun hastalığı, veba.	مردنا لە شىۋى ئى ثىتا، نەخؤشى تاعون، تاعون.
Ölgín	1) Tazeliğini kaybeden sebze, meyve. 2) şiddetti kırılmış olan her şey.	1- سەمۇزقۇ مىءة تاز قىي خۇى لەقدىستابىت. 2- هەر شىڭ زۇر بەقۇندى شكاپىت.
Ölince çalmağ	Ölesiye dövmek.	
Ölí ölmeg	Yaşayan birisi ölmek.	مردنى كەسىكى زىندوو.
Öliskemíş	Tezeliğini kaybeden (sebze, meyve.)	تاز قىي لەقدىستابىت (سەتوزة، مىءة).
Öpis	Öpük.	ماضىرىدىنى مىدا.
Örtik	Yatak (döşek, yorgan, yastık v.b.).	ئىخىف (دۈشكەك، بەقانى، سەرپىن).
Özíne	Kendisine.	ھى خۇى.
Öz öz kertmeg	Kendini övmek.	بەخۇدا ھەللىطوتىن.
Öz yânda	Akhi sıra, ona göre.	بەعقولا، بەطوبىر ئى تو.

¹⁸ ÇAKICIOĞLU, Erdal, Büyük Türkçe Sözlük, Akvaryum Yayınevi, İstanbul 2010, s. 732.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Paça	Koyunun baş, ayak, dil ve kulağından yapılan sulu yemek.	خواردنیکی ئاودار، لقسترو ناء زمان ء طوبی مقر دروست دەگریت.
Paçah	Padişah, sultan, hükümdar.	ئاشا، سولتان، فەرماننۇ.
Pakkuz	{Tel.} olgunlaşmamış incir.	ھەقجىرى شىنةطەيشتوو.
Palança	{Çar.} küçük ve süslü semer.	كورتاني بضوک ء راز او.
Pandan qelem	Dolmakalem. / Tuz.: pondan qelem.	ئىپسوسى ئاندان.
Panka ~ panke	Urd. Vantilatör.	ھەۋاطۈر.
Pap	Çocuk. Ayak.	قاض.
Pappu	Çocuk. Ayakkabı.	ئىلاو.
Papur ~ papír	Kür. Vapur. / Tav.: pâpir.	كەشتى.
Part purt	Abartılı konuşma.	قسە ئىۋاقان.
Pasavan	Fa. Pâsebân. Gece bekçisi. / Er.: çârrixçi. Tel.: pasvançı.	ئاستوانى شتو.
Pataküt	Düzensiz, sağa sola çarpma.	نارىك، لىدان لەراست ء ضىقت.
Pâtiri	İng. 1) akü. 2) pil.	(1) ئاتىرى ئوتومبىل. (2) ئىل.
Patpata	Eskiden motorsiklete verilen ad.	لەكۈندا بە ماڭۇرىنىت دەقطۇترا.
Pâyız	Fa. Sonbahar.	ئايىز.
Paytaxt	Fa. Başkent.	ئايىتەخت.
Peğember qoyını	Miskin, sessiz insan.	ھەزار، مرؤظى با دېقىت.
Pehriz	Fa. Perhiz, diyet.	خۇطرىتلىق، ثارىز.
Peh!	1) ne güzel. 2) imkânsız. 3) oh!, vay!	(1) ضىندى جوانة. (2) با هۇ. (3) ئۇھ ، وقى.
Pëkliğ	Temizlik, temiz olma durumu.	خاۋىتى، حالى خاۋىن بۇون.
Pence	Fa. El ayası, avuç.	لە ئآ دېست، مشت.
Pençerçí	Araba lâstiği tamircisi.	ئىنچىنەرلىرى.
Péndír	Peynir. / Tel.: pénír.	ئىقىير.
Pest	Fa. Alınma.	تۇران.
Peş	Çocuk. İyi, sevimli, temiz.	باش، رؤح سوڭ، خاۋىن.
Pés	Fa. Ön, ileri ¹⁹ .	ئىش، ئىشتو.
Péşkeş étmeğ	Sunmak, hediye etmek,	ئىشکەشكىرىن، كردىن بە دىيارى،

		bağış yapmak.	بِالْخَشِينِ.
Péşkir	Fa.	Pişgir. esk. Havlu, peçete.	خَالُولٍ، بَقْرُو انْكَةٍ.
Pılak	İng.	1) priz. 2) buji.	(1) ثَلَاثٌ. (2) دَاطِير سِيَّنَرٌ.
Pişsolmağ		(piş - olmağ) çocuk. 1) kaybolmak. 2) saklanmak.	(1) بَزِرْبُونٌ. (2) شَارِدَر انْتَوَةٌ.
Pim bağlamağ		Şişmanlamak, semizlemek.	فَلَلْتَوْبُونُ، طُؤْشَنْ بُوْنٌ.
Pineci	Kür.	Ayakkabı tamircisi.	ثَيْنَدَوْزٌ.
Pip	İng.	Varil.	بَقْرَمِيلٌ.
Pis adam ~ pis beşer		Kötü insan.	مرؤظى خرات.
Pis baş		Kaba. Cimri.	رَقْزِيلٌ.
Pis həkat		Uygun olmayan söz.	قسَةٌ نَهْشِيَاوُ.
Piştav	Fa.	esk. Bir tür tabanca.	جَوْرِيَكِي دَفَّماَنْسَقِيَّةٌ.
Piyasa	Kür.	Dolaşma, yürüyüše çıkma.	طَقْرَانٌ، بَعْثَارُؤِيشَتَنٌ.
Puxta	Fa.	İyi, beğenilen, örnek olan.	باش، ثَسْتَنْدَكْراو، نَمْوُونَةٌ.
Pulusxana		Polis karakolu.	بنكَةٍ تُؤْلِيسٌ.

¹⁹ ETİK, Arif, Farsça – Türkçe Lûgat, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Farsça Öğretmeni, Salah Biliği Kitabevi Yayınları, Atillâ Basımevi, İstanbul 1968, s. 114.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Qâbilîyet	Ar.	Yetenek. لیهاتووی.
Qâbil	Ar.	Mümkün. دەگر آ.
Qadağ		قدمة غة، بارو دؤخى قدة غەكران. داکوترا، ضەقین.
Qadanmağ		Çakılmak, saplanmak. فەرماندۇر.
Qâit	Ar.	Kumandan. ئەپەنە.
Qalata		{Tuz.} çörek. ئەپەنە.
Qaltağ		Ahlaksız kadın. ئافرەتى بآ رەۋشت.
Qapqap	Ar.	Takunya. نەعلەی لە دار دروستکراو.
Qâput	Fr.	Palto. قاثوت.
Qaşa	Kür.	Hiristiyan din adamı, papaz. ئىلەيى ئابىنى مەسیحى، قەشە.
Qaşqa		{Tis.} yaramaz çocuk. مندالى لاسار.
Qatuğ		{Sel.} yoğurt. ماست.
Qâvirma		Kavrulmuş et. طۇشتى بىزداو.
Qavlığ		Torba. تۈرقطە.
Qaymağ		{Köp.} olta. دارى ماسى طرتن.
Qaytarmağ		İşten kaçınmak. خۇدزىنەۋە لە ئىش.
Qazan delen		Bir cins akrep. رەقطەزىكى دووشىكە.
Qazzaz	Ar.	İpek alıp satan kimse. كەسىك كريء فەۋشتى ئەتمە بكات.
Qëdîr	Ar.	Değer, saygı. نرخ، رېز.
qeħírlí		Üzüntülü, mahzun. ئىندارىدار، خەمناڭ.
Qelp para		Sahte para. ئارقى ساختە.
Qemere	İt.	Özel araba. ئۇتومبىلى تايىتە.
Qenefe tâxımı		Mobilya. مۇبىليا.
Qerhe	Ar.	Ülser. دوانز قظر آ.
Qert olmağ		Kocamak. ئىرپۇون.
Qesevat	Ar.	Sertlik. رەققى.
Qesp		Bir çeşit hurma. جۈرىكى خورمايە.
Qessam	Ar.	Veraset ilamı. بەلەطە میراتظرى.
Qessem	Ar.	Yemin, ant. سويدىن.
Qeşmerlemeğ		Küçük düşürmek. كەتم كىردىنەۋە بىضوڭ.
Qeynemîş yımırta		Katı yumurta. ھىلەكتى رقق.
Qeyyím		1) cimri, tutumlu. 2) hzlh. (1) رۆزىل، دەستت ئىۋاظطر. (2) خېرى.
Qıd		Foya. فيالا.
Qılincíne		Dikine, dikey vaziyette. قىيت، لە حائى قىيتى.
Qirağ	Kür.	Kenar, kıyı, uç. لىوار، رەچ، نووك.
Qırım qitmır		Ender, çok az, azar azar. دقىقەن، زئور كەتم، كەتم كەتم.
Qırnata	Fr.	Klarnet. كلارنېت.

Qızınmağ		Isınmak.	طقْرِم بُوون.
Qifil Ar.		Qıflı Kilit. / Tel.: qıflı.	كَلِيل دراو.
Qiglemeğ		Tavuk ses çıkarmak.	دقْطَ دَقْرَكَرْدَنِي مَرِيشَك.
Qirac		Kenar, kıyı.	لَبَوار ، كَفَارَ دَقْرِيَا.
Qit Kür.		Dik. / Tel.: dik.	رِيَك.
Qitar Ar.		Tren.	شَهَمَّةَدْهَقْر.
Qit durmağ		Dik durmak.	رِيَك وَقْسَتَان.
Qoca qerí		Yaşlı kadın.	ئافِرْ قَنْتَى ثِير.
Qoç yolu		Samanyolu yıldız takımı.	كَوْمَلَةَ ئَقْسَتَيَرَةِي رِيَطَاي كاكِيشَان.
Qol qiran		Dolandırıcı.	هَلَخَلَةَتِينَر.
Qor Kür.		Yüksek, bol, kuvvetli.	بَقْرَز ، فَرَاوان ، بَهَهَيْز.
Qori		Çaydanlık.	قَوْرِي.
Qotaz		Yuvarlak püskül, ponpon.	رِيشَالَى خَر ، رِيشَالَأ.
Qulamparalığ		Oğlancılık.	كُورَانَة.
Qullığçı		Polis memuru.	فَقْرَمَانْبَرِي ئُولَيْس.
Qumquma Ar.		Matara, termos.	مَقْتَارَة ، تَقْرَمَؤَز.
Qurna		Köşe²⁰.	قَذْبَن.
Qurru yere		Boş yere.	لَهْخُورَا.
Qursağ		Mide.	طَقْدَة.
Quruntu		Kibir.	خَوْ بَهْطَقْوَرَة زَانِين.
Qusağ		Kolera hastalığı.	نَمَخْوشَى كَوْلَيْرَا.

²⁰ ALİ, İhsan, Caf (Türkçe – Kürtçe) Sözlüğü, 4 Baskı, Erbil 2003, s. 321.

Irak Türkmencesi		Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağızı)
Râhi	Ar.	Geniş, bol, rahat.	فراوان، بقرين، ناسوودة.
Rapta ~ rabta	Ar.	Eşarp.	سترئوش.
Rast	Fa.	Doğru, dürüst, düz. <i>Allah işivi gëtírsín. (işivi: işini).</i>	راست، دروست، ریک. خودا کارت راست بینا.
Rast étmeğ		Bulmak, karşılaşmak.	بینینتو، روو بقرووبونتو.
Ray	Ar.	1) fikir, görüş. 2) oy.	1) بير، را. 2) دقط.
Ray tegbir	Ar.	Öğüt, yol gösterme, çözüm yolu bulma.	ئامۇذطارى، رآنېشاندان، دۈزىنەۋە ئىيەتپارى.
Rehen	Ar.	Yaprakları güzel kokan bir çeşit süs bitkisi; feslegen.	جۇرە روفىكىكى راز انھۇقىيە. طەلائى بؤن خۇشىن، رقىحانە.
Rehet	Ar.	1) yavaş. 2) kolay. 3) dinlenme.	1) خاو. 2) ئاسان. 3) شسۇدان.
Rehet sehet		Pervasız, aldırış etmeden.	باشىرم، با طوا آشىدان.
Rehet étmeğ		1) dinlenmek. 2) huzur duymak.	1) شسۇدان. 2) ئاسوودقىبۇن.
Rext ²¹	Fa.	At takımı, <i>Gümüş rext,</i> <i>gümüş reşme yaraşır</i> <i>yağız ata (ata sözü).</i>	تاخمى زين و لغاوى ئەسىش.
Reqâbe	Ar.	1) kontrol. 2) sansür.	1) شىكىن. 2) ضاودىرى.
Remz	Ar.	Simge.	نىشانە.
Remzí	Ar.	Sembolik.	نىشاناتىيى.
Resmalmağ		(resim - almağ) fotoğraf çekmek.	(وېنە - وقطرتن) وېنەطرتن.
Resmalan		(resim - alan) fotoğraf makinası.	(وېنە-وقطر) ئامىرى فۇتۇطراف.
Rezil	Kür.	Cimri. (Ar. rezil: alçak, kötü huylu). / Tel.: bexil Ar., rezil Ar.	ضروف. (سوك، خوى خرات)
Rezilliğ		Cimrilik.	رۇزىلى.
Rezil rísvay olmağ		Kepaze olmak.	با نرخ بۇون.
Rísvay étmeğ		Teşhir etmek, kötülüğünü ilân etmek.	ريسو اكردن، بلاو كردنەۋى خرانەكارىيەكانى.
Rik	Kür.	1) inathık. 2) sara hastalığı. / Er.: xuy. Tuz.: irig.	1) كەللەرقى كىردىن. 2) نەخۇشى ثەركەم.
Rutab	Ar.	Taze hurma.	خورماي تتر.
Rüh'lí		Milliyetçi.	نەقتەۋە ئەرسىت.
Rüt ~ rüt qut	Kür.	1) çıplak, çırlıçıplak. 2) hiç bir varlığı	1) هەندار، روتكە قوت. 2) كەسىك هېض سامانىك يان

	veya parası olmayan kimse.	ئارقىتكى نقىبىت.
--	---------------------------------------	------------------

²¹ **KANAR, Mehmet**, Büyük Farsça – Türkçe Sözlük, Şirin yayinevi, Tehran 1996, s. 310.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Sağburan	(saç - buran) kuaför.	ئار ايشطاي خانمان.
Safa Ar.	Eğlence, mutluluk.	ر.ابواردن، خوشى.
Saflamağ	Düzlemek.	ر.استكردن.
Saxtâçı Kür.	Dolandırıcı, üçkağıtçı, sahtekâr.	هەلخەلاقتىيەر، فيلباز سةختەضى.
Sallace Ar.	Buzdolabı.	يەفرطر.
Salmağ	Bırakmak, elden atmak.	واز هيئان، لە دەستپۇرون.
Salt Kür.	Yalnız, kimsesiz.	بەتقىبا، با كەتس.
Sâmırsağ	Sarımsak.	سېر.
Saynamağ	Keklik, bülbül, v.b. kuş ötmek. / Tel.: ötmeğ.	خويىندى بالندەى و فکو كەتو، بوليلول.
Se'ef Ar.	Hurma ağacı dahi.	فەتدى دارخورما.
Sebbure Ar.	Karatahta, okul tahtası.	نەختەرەش، نەختە قوتايانە.
Sefre Ar.	Kısa yolculuk, piknik.	رېوارى كورت خايىن، سەپران.
Sehil ~ sehil Ar.	Kolay.	ئاسان.
Sehím Ar.	Büyük korku, dehşet.	ترسى طقورە، ترس.
Sekte Ar.	Kalb aniden durmak.	ۋەستانى دلا لەتاكاوا.
Selite Ar.	Utanması olmayan, siyrık (kadın).	با شەرم، ئافرۇنى رووشاو.
Seltenet Ar.	Debbebe, tantana.	مېزىدان.
Semmízlíğ	Şişmanlık.	قەلتەمۈ.
Serbitlemeğ	Başboş bırakmak, hâline terk etmek, kontrol etmemek.	سەرېتەرەتىدان، لە دۇخىكدا جىھەشتن، جەتونەتكىردن.
Serend étmeğ	Delik deşik etmek.	ئەرشە بلاوكىردن.
Serpıntı	Az miktarda yağan yağmur.	بارىنى باران بە رېزىقەكى كەتم.
Seyrangah Fa.	Gezinti yapılan yer ²² .	شويىنى طاشت و سەپران تىداكردن.
Sığan	Fare.	مشك.
Sihir Ar.	Büyü.	جادوو.
Sihîrbâz	Büyücü.	جادوكتەر.
Silahiyet ~ salahiyet Ar.	Yetki.	لەدەست هاتن.
Sımığ Ar.	Zamk.	سرىش.
Sinamağ	Denemek.	تاقى كردىنەۋە
Sinnan	Kanser.	شىرىئەنچە
Sipér Ing.	Yedek.	زيادة.
Sırğa	Küpe. / Tel.: tana.	طوارە.
Sırsır Ar.	Hamam böceği.	سيسىرك.
Sıryılmağ	Ayak kaymak.	ئا خزىن، هەتلخىلىسكان.
Sızgav	Su sizdiran yeni testi.	ئاوازىنى نوا ئاوي لەقبەر برووا.

Sifon		Bir çeşit gazoz.	جُورِيَّة لَه خوارِدَنْقَوَة طازِيَّة كان.
Sil ~ sil ‘illëti	Ar.	Verem, verem hastalığı.	سَيْل، نَهْخُوشى سَيْل.
Simora		Sincap.	سَمُورَة.
Sivic ~ siviç	İng.	1) araba anahtarı. 2) elektrik anahtarı.	(1) كَلِيلِي ئُوتومبِيل. (2) كَلِيلِي كَارْقَبا.
Siymeg̟		İşemek.	مِيزِكِرْدَن.
Sorağ	esk.	Haber.	هَتْوَاأَ.
Sögmeğ		Küfretmek, sövmek.	جَنِيدَان، جَنِيَوَه.
Söz һakat		Lâkirdı, dedikodu.	طازِانَدَه، ثَرْتَمُو ثُولَه.
Söz toxındırmağ		Lâf atmak.	توانِج لَيَدان.
Suxra	Ar.	Ücretsiz yapılan iş, angarya.	ئىشىيَّك بَقْرُؤُر بَا بَقْرَامِبَقْر بَكْرَآ.
Sullab ~ sullap		Naz.	نَاز.
Suya batmağ		Çok terlemek.	زَوْر ثَارْفَقَتَكِرْدَن.
Sülale	Ar.	Soy, sop.	رَضْقَلَّهَك، نَقَادَه.
Süreyya	Ar.	Avize.	نَاوِيَّة.
Sütü bozığ		Soysız, kötü insan.	زَوْلَا، مِرْؤُظَى خَرَاث.

²² **ETİK, Arif**, Farsça – Türkçe Lûgat, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Farsça Öğretmeni, Salah Biligi Kitabevi Yayınları, Atilla Basimevi, İstanbul 1968, s.249.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)	
Şabbaş	Fa.	Şâbâş. Düğünlerde, halay esnasında davulcu ve zurnaciya verilen bahış. / Er., Kif., Tuz.: şabaş.	شاباش، ئۇۋە خىشىنەتى كە لە كاتى هەتلەرکىي زەماو قىند دەرىيەت بە دەھولضىء زۇرناذقۇن.
Şad	Fa.	Sevinçli, memnun, mutlu.	بەخۇشى، دلخۇش، ئاسوودة.
Şah gerdan	Fa.	Gerdanın ana kısmı.	بەقشى سەفرەكى طەردىن.
Şaxta	Kür.	Don olayı.	روداوى سەر شەختە.
Şaq	Kür.	Birisine ayağın üst kısmıyla vurma.	لېدان لە يەكىڭ بەقشى سەرقۆقى قاچى.
Şaqaşaq qopmağ		Çok şiddetli yağmur yağmak.	زۇر بەخور باران بارىن.
Şaqıldaq		Fazla ıslak olan elbise yahut bez.	ئەقز ياخود جىء بەقەطى زۇر تەقز.
Şâqır suqur		Bolluk.	زۇریتى.
Şaqşâqı üzüm		İri taneli bir çeşit üzüm.	جوړة تریيەكى دەقط طەورقىة.
Şamal	Ar.	1)kuzey. 2) poyraz.	1) باكور. 2) ئاراستە باكور.
şam'incirí		Kaktüs (bitki).	(رووەتكى) سوبىر.
Şamdârî		Patlatılmış mısır. / Tuz.: dârı.	طەقىمەشامى تەققىو.
Şamra	Ar.	Naz, cilve.	خۇطرانىكىرنىن، ناز.
Şapallut	Fa.	Şâh bélut. Kestane.	بەقروو.
Şâşe	Ar.	Ekran, T.v. ekranı, sinema perdesi.	شاشە، شاشەتى تەڭلەفزىون، ئەمرەتى سەپىتەما.
Şat	Ar.	Irmak, nehir.	رۇوبار.
Şâtítutu		Bögürtlen.	تۇوتىرك.
Şâvir ~ şâvul		Düdük, kaval, / Tuz.: çâvîr.	فيكة، فيت فينة.
Şekerdan		Şekerlik, şeker kabı. / Tuz.: şekerden.	شەكردان، قاشى شەكر.
Şelati ~ şellati	Ar.	Başboş, serseri, bayağı kimse.	بەقراڭا، ويلا، كەتسى سووك.
Şelel olmağ		Felç olmak.	ئېفليچ بۈون.
Şelevlev		Sersem, düzensiz.	طىل، شىرزە.
Şellâvi		Eli açık kimse.	كەتسى دەقىست كراوة.
Şemendefer	Fr.	Tren. / Tel.: şemendefir.	شەممەتەدەققىر.
Şemşeme kor	Kür.	Yarasa.	شەمسەمةكۈرۈر.
Şeref	Ar.	Onur.	شەرق.
Şerrâni	Ar.	Saldırgan.	ئەلامار دەقىر.
Şıqata ~ şıxata	Ar.	Kibrît.	شقارتا.
şî'ar	Ar.	Slogan, simbol.	دروشم، نىشانە.

Şibit	Fa.	Şevit. Dereotu.	طیای شبیت.
Şilman		1) kalın inşaat demiri. 2) kaba. Abarthı yalan.	1) ناسنی بنیادی ئەستور. 2) درؤی طمورة.
Şirdan	Fa.	Kuzu veya oğlak işkembesi.	طقدەئى بىرخ يان طېسەك.
Şirin dil		Tath dil.	زمان شیرین.
Şirini	Kür.	Her çeşit şekerli madde.	ھەر جۇرە ماددىيەتكى شىرىنى.
Şirinliğ		{Beş.} nişanlama töreni.	بۇنەئى ئىڭلە ئە دەشت كىرىن.
Şox	Fa.	Şuh. Kibirli, nazlı, oynak.	دلشاد، خۇ بەقەمۇرۇق زان، بەقازار، وروذىئەر.
Şor	Fa.	Şur. Tuzlu, fazla tuzlu.	شوينى باشىت، سوپىر، زۇر سوپىر.
Şor göz ~ gözü şor		Çapkın.	دلتەر.
Şullaq	Kür.	Çifte, tekme. / Ab.: şallaq.	جوونە، لوشكە.
Şum günü		Uğursuz gün.	رۇذى بىڭىر.
Şübbe		Filiz, tomurcuk. / Er.: filiz.	خونضە، ضرۇ.

Irak Türkmencesi		Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Tabaq	Ar.	Kap, tabak.	فاث.
tâbi‘e	Ar.	Yazı makinesi²².	صائكمىر.
Tabla	Ar.	Masa, sehpâ.	میزی طهوره، میزی بضوک.
Tafsilat	Ar.	Ayrıntı, ayrıntılar.	جياكارى، جياكارىيەكان.
Taqâvit ~ taqâvut	Ar.	Emekli (memur).	خانقشين (فقرمانبىر).
Taqqa étmeğ		Silâh patlatmak.	نقنقط تەقادن.
Talan étmeğ		Yağmalamak.	تالان كردن.
Tamaşa étmeğ		Seyretmek.	تهماشاكردن.
Tapx		Çökme.	رووخان.
Tapxurlamağ		{Kif.} çoğaltmak.	زيادىردن.
Tapmaca		Bulmaca. / Tel.: tammaca.	مهةلاً.
Târumar	Fa.	Dağılma, yok olma, karmakrisik , perişan.	ثېرتىبۇن، نەمان، ئالۇز ، نائاسودة.
Tatbiq étmeğ		Uygulamak.	جا بەجا كردن.
Tav		Güç, kuvvet.	توانا، هېز.
Tavlî		Hızlı, ivecen.	خىرا، بېشىلە.
Tayara	Ar.	Uçak, tavyare. / Tel.: tayyar.	فرۆكە.
Teacil étmeğ		Ertelemek.	دواختن.
te‘qib étmeğ		Aramak, araştırmak, izlemek.	طقان، توينىنەوەنگىر دن، بەنداداضۇون.
te‘ziyelí		Bir yakını ölen kimse.	كەسىك نزىكىكى بىرا.
Tecrübe	Ar.	Deneme, deney, bilgi birikimi.	تاقى كردنەوە، زانىارى كۈكىردىۋە.
Teehhül étmeğ		Evlenmek, erkeğin evlenmesi.	هاوسىرطىرى، ھاوسىرطىرى كور.
Teenni	Ar.	Yavaş gitme, yavaş hareket etme.	رؤيشتىلىتسەرخۇ، جولەتكىردىنى لەقسەرخۇ.
Teferru‘at	Ar.	Ayrıntılar.	جياكارىيەكان.
Tehenne étmeğ		Mutlu olmak.	دەخۇش بۇون.
Teherrüs	Ar.	Sataşma. / Tel.: sataşma.	دەمقەقالى.
Teheyîyrde qalmağ		Şaşkunluk içinde kalmak, ne yapılması gerektiğini bilmemek.	مانقۇوة لەسقىرسۇرمانىدا، نەرانىنى ئەتقىجامدانى ضىئۇيىست.
Têhîr ~ tühür		Cesit, sınıf, şekil.	جۇر، ثول، شىۋة.
Tehîyye	Ar.	Selam.	سلاو.
Télçi		Telgraf memuru.	فقرمانبىرى تەقلەطراف.
Telqîh étmeğ		Aşı yapmak.	كوتانىن.
Tenef		1) çamaşır ipi. 2) çadırın orta direk ipi.	1- داوى جىء بىترە. 2- ئەتقانى ستوونى ناو قراسىتى

			ضادر.
Tenge nefes	Fa. Ar.	Nefes darlığı, astım. / Tel.: tenk nefes.	تنفس ناقصی، هناسه برکا.
Tenkí	İng.	Su, gaz, benzin v.b. deposu.	کوئطای ناو، طاز، بېتىزىن.
Tense		Önem, değer.	ظرنطى، بەها.
Tentene		Dantel.	رېشالا.
Teps		Yatışma.	ئېكقۇة نووسىن.
Tetek sürmeğ		Tevek uzatmak.	درېنگىرنى ثېت.
Tevqif	Ar.	Tutuklama.	دەستطېرىز كىرىن.
Tezelemeğ		Yenilemek.	نوېكىرىنىۋە.
Tımarxana	Kür.	Akil hastalıkları hastanesi.	نەخۇشخانە ئەخۇشىيە دەرۋونىيەكان.
Tikit	İng.	Bilet.	شسولە.
Tilliş ~ tilliş		Parça, parçacık.	ثارضة، ثارضە بىضوڭ.
Tonqal		Ağır, yüklü, çok, bol.	طران، باركرابا، زۇر، ثىر.
Tor		Ağ, tuzak.	تۈر، تەڭلە.
Toran		Bir tür evcil güvercin.	چۈرە كۈترىيکى مالى يە.
Tosnix		{Tel.} tepecik.	تەقشۈلە.
Tufan	Ar.	Şiddetli rüzgar, firtina.	بای بەھىز، رېشقاپا.
Tula	Kür.	Köpek yavrusu, eniği.	بىضۇوة سەط، توتكە سەط.
Turrahat	Ar.	Kötü, bozuk, kalitesi düşük.	خراث، نىكضۇو، كەم تايىقىتمەندى.

²² KİRAZ, Erkan, Etimolojik Türkçe Sözlük (Kelime - Köken), 2006, s. 94.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Uçtu uçtu ~ uştu uştu	Bir çeşit çocuk oyunu.	جۇرىكە لە يارى مىنداڭان.
Uxçurug ~ uxçırıx	Hıçkırık. / Tel.: hisqırığ. Kif.: Tuz.: aşqırığ.	نژطەرە، بىرسىسکە.
Uxçuruğ tutmağ	Sürekli olarak hıçkırmak; hıçkırik tutmak.	نژطەرەكىرىنى بىردىقما، نژطەرەكىرىن.
Umma	Çocuk. Su.	ئاواز.
Ummî	Cahil, açık göz olmayan, saf insan. (Ar. ummi: okuma ve yazmayı bilmeyen).	نېزان، ضاونەكراوة، مرؤظى ساویلکە. (خويىدەن ئوسىن نېزانان).
Urba İt.	Giysi²³.	جل عېقرط.
Ustra ~ ustura	Jilet.	موس.
Uşağ âldırmağ	Kürtaj yapmak.	مۇنداڭا لېباربردن.
Uşağ oyinçağı	Önemsiz ve gereksiz şey yahut konu.	بابىت ياخود شتى با بایەخ ناظرنىط.
Uşağ salmağ	(hamile kadın) çocuk düşürmek.	(نافرقى دوووطيان) مۇنداڭا لېبارضۇون.
Uşâxlığ	Çoculkuluk.	مۇندالى.
Uşaxlığ çâğı	Çoculkuluk devri.	ستىردىمى مۇندالى.
Uvva	Çocuk. Yara, yaralı, acıyan organ.	بىرىن، بىرىندار، ئازارى ئەقندامى لەش.
Uyuşmağ	Anlaşmaya varmak, uzlaşmak.	ريكتوتىن، طونجان.
Uz	{Beş.} akıllı ve ağırbaşlı kız.	كىسى زىر ئە سەنطين.
Uzun uzadaya ~ uzun uzâdiya	Ayrıntılı, etraflıca. / Tel.: uzun uzada.	جياكاري، هەممەلايەتنى.

²³ ÇAKICIOĞLU, Erdal, Büyük Türkçe Sözlük, Akvaryum yayinevi, İstanbul 2010, s.943.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağızı)
Üc vermeğ	1) baş göstermek, görünmek. 2) filizlenmek (bitki).	1- خو دقرخستن، دقرکمتون. 2- سقردقرکردن (رووڻك).
Üçqurna	(üç - qurna) üçgen.	سيطوشة.
Ülle	Çocuk. Uyuma.	خاتون.
Üreg atmağ	Yürek çarpmak.	دلأ ليدان.
Üregbâşı	Hayvan yüreği.	دلی نازدهلأ.
Üreg burqulmağ	Korkudan sarsılmak.	لقرزین لقتسان.
Ürege toxinmağ	Yüreğe oturmak (yiyecek için).	يقدلا بیون. (بؤخواردن).
Ürëgi dâgħlı	Çok dert görmüş, acı çekmiş, bağıri yanık.	زؤر دقد بینین، ئازار ضئشتن، ناخ سوتاو.
Ürëgi ifqa	Başkalarına acıyan, sert olmayan insan.	بقرقيى هاتقتوهه بـ تـ كـ هـ سـ اـ نـ تـ رـ ، مرؤـ ظـ يـ اـ رـ قـ نـ تـ بـ.
Ürëgi siniğ	Dertli, mahzun, içi sıkıntılı.	دقردـ دـ دـ ، خـ مـ بـ اـ رـ ، نـ اـ خـ كـ يـ شـ دـ اـ رـ.
Ürëgi yâniğ	Felâkete uğramış kimse.	كمـ سـ يـ تـ وـ شـ يـ وـ يـ اـ نـ اـ يـ بـ يـ تـ .
Ürëg tummağ	Baygınlık geçirmek.	بوورـ انـ قـ وـ هـ.
Ürekten gelmemeg	Kiyamamak.	دلـ نـ هـ اـ تـ.
Üz âğı	Onur, namus.	شـ اـ نـ اـ زـ ، نـ اـ مـ وـ سـ .
Üzden çıxmağ	Şırmarmak.	ناـ زـ كـ رـ دـ نـ.
Üze çalmağ	Birinin eskişigini yüzüne söylemek.	بـ رـ وـ وـ دـ اـ دـ اـ نـ قـ تـ وـ تـ وـ بـ يـ يـ وـ يـ وـ يـ بـ يـ .
Üz göstermeğ	İltifat etmek.	رـ قـ اـ مـ قـ دـ نـ يـ شـ اـ نـ دـ اـ نـ.
Üzgünçi	Yüzmeyi iyi bilen kimse, yizici.	كمـ سـ يـ مـ قـ لـ قـ وـ اـ نـ باـ شـ بـ زـ اـ نـ ، مـ قـ لـ قـ وـ اـ نـ .
Üzünü görmemeg	Karşlaşmamak.	بـ قـ اـ وـ رـ دـ نـ كـ رـ دـ نـ .
Üzi örtülmeg	Ölmek.	طـ يـ اـ نـ لـ قـ قـ سـ دـ اـ نـ .
Üzi yoxtı	(yoktur) bir şeyi istemeye yahut yapmaya utanıyor.	شـ قـ رـ مـ كـ رـ دـ نـ لـ دـ اوـ اـ كـ رـ دـ نـ يـ اـ خـ وـ دـ .
Üzsiz ~ üzsüz	Utanç bilmeyen kimse, yüzsüz.	كمـ سـ يـ كـ شـ قـ رـ مـ نـ قـ رـ اـ نـ ، باـ روـ وـ .
Üz suyu	Onur, haysiyet.	شـ اـ نـ اـ زـ ، كـ تـ سـ اـ يـ تـ .
Üz tutmağ	Yönelmek.	ئـ اـ رـ سـ تـ كـ رـ دـ نـ .
Üzük qâşı	Yüzük taşı.	بـ قـ رـ دـ يـ تـ قـ طـ وـ سـ تـ لـ لـ ئـ (ـ نـ قـ يـ بـ) .
Üz üze gelmeğ	Karşı karşıya gelmek, karşılaşmak.	روـ وـ بـ قـ رـ وـ بـ نـ قـ وـ هـ ، بـ قـ رـ وـ اـ دـ كـ رـ دـ نـ .

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Sorani Ağzı)
Varavurd	Kararsızlık sonucu, kendi kendine konuşma.	کۆتایی نا ئارامى، لقىرخۇدا قىستەكردن.
Var günü	Bolluk zamanı, maddi yönden rahat geçen günler.	كاتى زوريتى، ناسودقىي لايقى ماددى لە رؤذانى ئىشتر.
Vârını yoxını vérmeğ	Her şeyini vermek, malının hepsini vermek.	ئىدانى هەممو شىتكى، ئىدانى هەممو سامانەكتەرى.
Vârlığ	Zenginlik, servet, mal mülk.	دولەتمەندى، سامان، مالء مولك.
Vârlıgh ~ Vârlı	Zengin, varlhkh.	دولەتمەند، خوا ئىداوى.
Varmağ	(kadın veya kız) evlenmek.	ھاوسقىرطىرى كردنى (ڪض يان ذيان).
Vasta Ar.	Torpil.	ئالشت.
Vasvâşlıq	Kuşku, vesvese.	طومان، دوو دلى.
Vaşar Ing.	Conta.	واشقىر.
Vâvil ~ vâvul	Sersem, budala, ebleh.	طەمدە، كەللەقتوت، طېل.
Ve'de Ar.	1) süre. 2) ecel, ölüm zamanı.	1- كات. 2- مقرط، كاتى مردن.
Ve'íd Ar.	Söz, söz verme, randevu.	قسە، ئېيمىدان، ذووان.
Ve'íd vérmeğ	Söz vermek, randevu vermek.	طفت دان، ذووان دان.
Vehhe!	İneği yürütütmek için çobanın kullandığı ünlem.	ئامراز يكى بانطىكرىنە، طاوان بەكارى دېتىت بۇ خستە رىي ى مانطا.
Vellolmağ Ar.	(vel - olmağ) defolmak, (istenmeyen kimse için) meclisi terketmek.	مل شكان، فترامۇشكىردى دانىشتىك (لېقىركەتسىكى نەخوازراو).
Velvele	Feryat, figan, bağıışma, musibet.	ھاوار، نالە، زريكة، نەطبېقى.
Verde	Eskiden yollarda konaklama yeri, han.	شويىنى مانەۋە شەوان لەكۈندا، خان.
Verem Ar.	Sil hastalığı, tüberküloz.	نەخۇشى سيل.
Verver	Tabanca.	دەماناضة.
Vesiqe Ar.	Belge.	بەقلەتە.
Vezir Ar.	Bakan.	ۋەزىر.
Vızıldamağ	An, sinek v.b. uçarken sürekli ses çıkarmak.	دقىق دەركرىنى بەردىقىمى مىش ئە ھاوشيۋەتكانى لەكتاتى فرین.

Irak Türkmencesi		Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Xalal	Ar.	Olgunlaşmamış hurma.	خورمای شینطیشتوو.
Xalâyiq	Ar.	Kadın köle, cariye.	نافرختی کؤليله، کەتىز ئەنلەپ.
Xalçan ~ xalıças		Küçük boy hali.	قالى (مافور) بضمونك.
Xalta		Tasma.	تىكەلة.
Xam ‘eqil		Olgunlaşmamış zihin.	مېشكى شينطىشتوو.
Xam xayal		Gerçekleşmeyen beklentiler veya hayaller.	ضاو قروانىء خەيالە با ستر قجامەكان.
Xan	Fa.	Hanim, hanimefendi. <i>Litfiye xan, Bilge xan:</i> Lütfiye hanım, Bilge hanım.	خانم، خاترون.
Xana xarap	Fa. Ar.	Hanesi harap; bir çeşit ilenme.	مالاً خرات، جۇرىيەك نزاي خراتە.
Xânçı	Kür.	Han sahibi, han çalıştırın kimse.	خاوتقى خانة، كەسىك خانة هەلبىرسىرىئا.
Xarab adam		Kötü insan.	مرؤظى خرات.
Xarabâtı	Ar.	Düzensiz kimse.	كەمسى نارىيەك.
Xarab ḥakat	Ar.	Kötü söz, azarlayıcı söz.	قسەى خرات، وتنە ئازار بەخش.
Xarab xeste		Ağır hasta.	نەخۇشى طران.
Xarab vurmağ		Kötü şekilde dövmek.	تىھەللان بە شىۋىقىتكى خرات.
Xarab yola düşmeg		Kötü yola sapmak.	طررتقىبەرى رىيطاى خرات.
Xâs		1) Ar. xâs. Özel. 2) Ar. xes. Marul. / Tel.: xes.	1- تابىمت. 2- كاهوو.
Xasar	Ar.	Zarar.	زيان.
Xeberdar étmeg		Bilgilendirmek, bilgi vermek.	خەتقىدارى كىردىن، زانىارى ثىدان.
Xerbere turran		Kaba. Sır saklamayan kimse.	كەمىسيك نەھىئى نەڭشارىزىآ.
Xefer	Ar.	Nöbetçi.	نىشىطىر.
Xefet ~ xeffet	Kür.	Üzüntü, keder.	ناسە، ناخۇشى.
Xefye	Ar.	Casus.	سېخور.
Xemîl	Ar.	Tahmin.	مەزقىدا.
Xérat ~ xér xérat	Ar.	Sevap kazanmak için yapılan hayır işleri.	ئەتقىجامدەنى كىردارى ضاكە بؤ بىقدىست هىيانى ئاداشت.
Xér bereket	Ar.	Bolluk.	ئىرىء فراوانى.
Xérxiz		Hırsız. / Tel.: xérsiz.	در.
Xerit		Büzungü.	ئىتىضى بضمونك.
Xerik	Kür.	Meşgül.	ست قالا.
Xicil olmağ		Utanmak, mahcup olmak.	شەرم كردن، خەجالەت بۇون.
Xılqet	Ar.	Sima, şekil.	سيما، شىۋە.
Ximbıllanmağ		Tembelleşmek.	تەممەتلىبون.
Xirtık pirtik		Çok eski ve yamalı giysi.	جلء بىرطى زۇر كۈن.
Xirt pirt		Ivir zivir, ufak tefek ve kıymetsiz eşyalar.	شتى بضمونك بآبةها.
Xışıl	Kür.	Altından mamul süs eşyası, ziynet. / Er.: xılxaş.	خىشلە كەلء ئىقلى جوانكارى بقىرىز رازىتراو، جوانى.
Xiyal olmağ		Sarhoş olmak.	سەرخۇش بۇون.
Xiyar	Ar.	Salatalık. / Köp.: şal xiyarı.	ئاروو (خيار).
Xilas	Ar.	Kurtarma.	دەربازبۇون.
Xor baxmağ		Değer vermemek,	نرخ ئانىدان،

²⁴ **KIRAZ, ERKAN**, Etimolojik Türkçe Sözlük (Kelime - Köken), 2006, s. 245.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Yada salmağ	Hatırlamak.	بیرهينانقوه.
Yadda qalmağ	Unutmamak.	بيرنهضوون.
Yağı esk.	Düşman. <i>qıl yağı qızıl duşman</i> : Azılı düşman.	دوذمن.
Yaxa ele vérmeğ	Yakalanmak.	دقستيركران.
Yaxasının olmağ	Peşini bırakmak.	واز ليهيان.
Yaxasız köynek	Kefen.	كفن.
Yalguz	1) yalnız, tek başına. 2) sadece. / Tav., Tuz.: yalğız.	1- تنهٰ، سقريهخو. 2- تنهٰ.
Yanaşma	Bir çeşit pilavlı, sebzeli yemek.	جؤرة خواردنىكە لە ئالاوو سقوزە دروست دەكريت.
Yânesib Ar.	Piyango.	خوئەبةخت.
Yan gözden baxmağ	Kötü niyetle bakmak.	ساقيرىردن بە نيازى خرات.
Yanpürü	Çarpık, eğri, yanğırı Tuz.: yampiri.	نادر وست، خوار، لا خوار.
Yanşamağ	Gevezelik etmek.	ضيقتىبارى كردن.
Yarma	İrmik. / Köp.: pırxene: irmik, ince irmik.	كەنەتكى ئارد.
Yaş olmağ	İslanmak.	تقریبون.
Yavan	Katkısız, katıksız.	تآنكراو.
Yaylum	Yaylak, otlak.	لۇقۇرطا، مېرط.
Yéddiden bir	Çok nazlı, sevimli (alaylı söz).	زؤر بقناز، خوشتویست.
Yédírmeg	Rüşvet vermek.	بىرىتىل ئىدان.
Yekke	İri yarı, kocaman, çok büyük.	زل، زور طقورا.
Yél tutmağ	Romatizma ağrısı tutmak.	طرتى ئازارى رۇمانتىزم.
Yémdik ~ yémdığ	Etek tüyü.	نۇوكى تەنۈورە.
Yér salmağ	Yatak hazırlamak, yatak döşmek.	جيَطاي خەوتىن ئامادەكتىرن، جيَطاداخستن.
Yér yiğmağ	Yatak toplamak.	جيَطا هەقطىرتىقا.
Yér yırğalanması	Deprem.	زەمين لەرزە.
Yésir	Kadın hizmetçi.	ئافرۇتى خزمەتكار.
Yevel	Pişmiş, kızarmış.	كولاؤ، سورکراوا.
Yéyicí	Çok yiyen, obur.	زؤر خۇر، قەلتەو.
Yigin	Hızlı, çabuk.	خىر، ثقلە.
Yola çıxmağ	Seyahat etmek.	طەشتى كردن.
Yol ayrimı	Kavşak.	لادانى رىپا.
Yolına virmağ	Bir işi dikkatsizlikte yapmak.	ئەنچامدانى كارىك بېتا سقۇنجى.
Yol kesmeğ	Soymak, soygunculuk yapmak.	ريپرى، رىپرى كردن.
Yol qurmağ	Çözüm önermek.	شىشنىاركىرىنى ضارقىلىرى.
Yolmağ	Koparmak, yontmak.	شاندىن، هەلكۈلەن.
Yuxu basmağ	Çok uykusu gelmek.	زؤر خۇوهاتن.
Yuxu görmeğ	Rüya görmek.	خەتون بىنبنىن.
Yumru ~ yumru	Yuvarlak, oval.	بازنە، هىلەكتىبى.
Yuvmağ	Yıkamak.	شوشتىن.

Irak Türkmencesi	Türkiye Türkçesi	Irak Kürtçesi (Soranî Ağzı)
Zâbit	Ar.	Subay.
Zad	Ar.	Yiyecek.
Zağıt ~ zağt	Ar.	Tansiyon. <i>Zağtim düşüp:</i> Tansiyonum düşmüşt.
Zamana	Ar.	Devir, devran, şimdiki zaman.
Zavayid	Ar.	Fazla.
Zebun	Fa.	Düşkün ²⁵ , kuvvetsiz.
Zeğel		oynak, hileci.
zehmet	Ar.	Kolay olmayan, zor.
Zeqnabut	Kür.	Zıkkim.
Zelillîg		Miskinlik.
Zerzêmî	Fa.	Zir zémin, bodrum.
Zîncar bağlamağ		Pas tutmak.
Zîndan ~ zîndan xana Fa.		Hapishane, cezaevi.
Zînhar	Fa.	Sakıncalı.
Zîr dellî		Büsbütün deli, mecnun.
Zîreg ~ zirek	Fa.	Yiğit, becerikli, eli çabuk, çevik.
Zîriq		İşhâl, dışkı. / Tel.: zîriq (hayvan için).
Zîrzop		Kimse'den izin almadan, düşünmeden. <i>Zîrzop</i> <i>içeriye girdi.</i>
Zîvan		Hububat tanelerine zarar veren bir böcek; süne. / Tav.: zuvan.
Zibil	Ar.	1) gübre. 2) çöp, süprüntü.
Zibîlxana ~ zibilliğ		Çöplük.
Zibilçi		Çöpçü.
Zif	Ar.	Şaklaban.
Zikam	Ar.	Nezle.
Zire		Kimyon.
Zorba		Kaba kuvvet kullanan kimse, kabadayı.
Zorbâlığ		Kaba kuvvet kullanmak.
Zorxana	Fa.	Güreş ve spor evi.
Zügürtî ~ zügürtü	Fa.	Bekâr, bekâr hayatı yaşayan erkek. / Tel.: zügürt.
Zülek		Aşınmış, kullanılmış. <i>zülek âşug.</i>

²⁵ **ETİK, Arif**, Farsça – Türkçe Lûgat, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Farsça Öğretmeni, Salah Biligi Kitabevi Yayımları, Atillâ Basimevi, İstanbul1968, s. 211.

Sonuç

Bu coğrafyada yüzyıllardır iç içe yaşayan kardeş halkların ortaya koyduğu çok kıymetli bir tarih ve kültür birikimi vardır. Bu muhteşem mirası gelecek kuşaklara aktarabilmek için ne kadar çalışılsa azdır. Bu alanda yapılan çalışmalar, sayıları fazla olmása da ümit vermektedir. Çoğunlukla dil edebiyat ve folklor üzerine çalışmalar yapılsa da söz varlığı konusundaki çalışmalar yetersizdir. Özellikle Türkmen folkloru ve edebiyatı üzerine araştırma yapacak kişiler için en büyük eksiklik belki de bu alanda hazırlanmış yeterli sözlük olmamasıdır. Özellikle bir arada yaşayan bu üç dilde hazırlanmış bir sözlük bu alandaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Elinizdeki çalışma madde başı sözcük sayısı bakımından Irak Türkmencesinin tüm söz varlığını tamamıyla yansıtmasa da üç dilde karşılaşmalı bir sözlük olması yönüyle sadece bu alanda araştırma yapanlara değil günlük hayatı sözlük ihtiyacı duyan herkese yardımcı olacaktır. Belki de bu çalışma Türkmen-Türkçe-Kürtçe büyük ve hacimli bir sözlüğün hazırlanmasına ön ayak olacaktır.

KAYNAKÇA

- ALİ, İhsan**, Caf (Türkçe – Kürtçe) Sözlüğü, 4 Baskı, Erbil 2003.
- ATATÜRK, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu**, Tarama Sözlüğü 1 (E-İ), Türk Dil Kurumu Yayınları: 212/ii, 2.Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1995.
- ÇAKICIOĞLU, Erdal**, Büyük Türkçe Sözlük, Akvaryum Yayınevi, İstanbul 2010.
- DEVELLIOĞLU, Ferit**, Osmanlı Türkçesi Lûgat, www.tarihvedeniyet.org.
- EĞİNLİ, Mehmet**, İngilizce – Türkçe Sözlük, Kilim Matbaacılık, İstanbul 2007.
- ETHEM, Cebecioğlu**, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, www.turklib.com.
- ETİK, Arif**, Farsça – Türkçe Lûgat, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Farsça Öğretmeni, Salah Biligi Kitabevi Yayınları, Atillâ Basımevi, İstanbul 1968.
- HAL, Şeyh Muhammed**, Ferhengi Hal, Aras Yayınevi, Erbil 2004.
- HÜRMÜZLÜ, Habib**, Kerkük Türkçesi Sözlüğü, Kerkük Vakfı Yayınları, İstanbul 2003.
- KANAR , Mehmet**, Büyük Farsça – Türkçe Sözlük, Şirin yayınevi, Tehran 1996.
- KANAR, Mehmet**, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü.
- KIRAZ, Erkan**, Etimolojik Türkçe Sözlük (Kelime - Köken), 2006.
- ORDULU, M. Akif**, Türkçe Sözlük, Zaman Sözlük Serisi – 1, İstanbul 2001.
- Saatçi, Suphi**, Kerkük Çocuk Folkloru, İstanbul, 1984.
- SAMİ, Şamsettin**, Kâmûs-ı Türkî, Cagrı Yayınları, İstanbul 1978.
- Sarı, Mevlüt**, Turkish – English – Arabic – Persian Sözlük, Gonca Yayınevi, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu**, Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1998.
- Türk Dil Kurumu**, Türkiye'de Halk Ağızından Derleme Sözlüğü IV – D, Türk Dil Kurumu Yayınları – Sayı: 211/4, Ankara Üniversitesi Basımevi – 1993.
- Türk Dili Kurumu**, Türkçe Sözlük 2 (K-Z), Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1998.